December 2020
Ročník 1, číslo 2

Kriviansky

OBČASNÍK

OBSAH

Slovo starostu Jána Šejirmana	3
Profesor Ďurica oslávil životné jubileum	5
ZRPŠ Krivany, o.z pokračuje vo svojich aktivitách...	6
Rozhovor so starostom obce Jánom Šejirmanom	10
Čo ste možno (ne)vedeli o našej dedine	13
Pozdrav z Aalborgu	14
Profil rodáka: V Krivanoch už nikoho staršieho nenájdete!	16
Rubrika Jána Lazoríka	18
„Dakedy každý kraj...“	20
Miniseriál: Osobnosť Krivian	22
Zo života našej školy	24
Vzdelanie ako priorita	28
Holubári bilancujú	30
Futbal v Krivanoch	32
„Ecce homo?“ (Kam kráčaš, človeče?)	34
Z kuchyne starých mám	36
Z prírodnej lekárne	37
Čaj z orechových škrupín	38
Detská rubrika	39
Z vlastnej tvorby	41

EDITORIÁL

Milí občania a priatelia Krivian,

do výroby Krivianskeho občasníka sme v apríli vstupovali opatrne a nepredpokladali sme, že by mohol mať pravidelnú periodicitu. Preto sme veľmi radi, že sa nám ešte pred Vianocami podarilo zostaviť jeho druhé číslo. Vďaka patrí všetkým, ktorí sa na tom akýmkoľvek spôsobom podieľali. Veríme, že naša spoločná práca padla na úrodnú pôdu v podobe zaujímavého obsahu.

V tomto čísle sme si pre vás pripravili rozhovor s pánom starostom, rubriku Jána Lazoríka, pozdrav obyvateľky Krivian z Dánska, príspevky záujmových skupín a mnoho ďalšieho. Prajeme vám príjemné čítanie a ešte príjemnejšie prežitie nastávajúcich vianočných sviatkov!

Mária Kromková ml.
(šéfredaktorka druhého čísla)

ZRPŠ Krivianský OBČASNÍK

vychádza pod hlavičkou ZRPŠ Krivany, o. z. s finančnou podporou obce Krivany

SLOVO STAROSTU
JÁNA ŠEJIRMANA

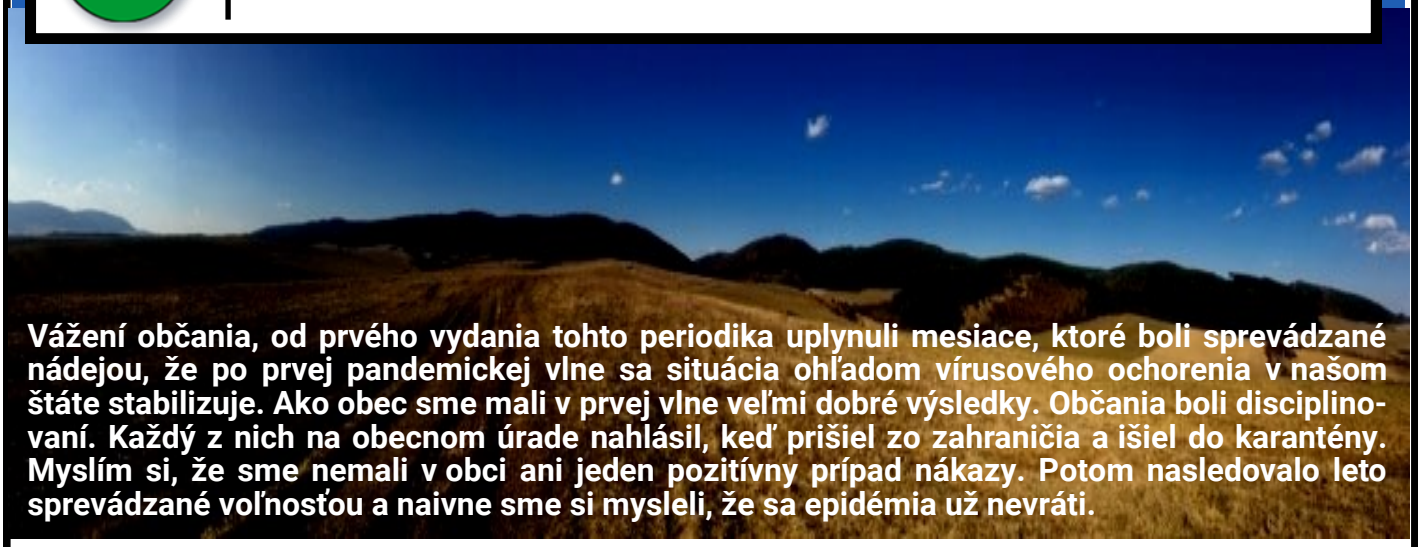

Vážení občania, od prvého vydania tohto periodika uplynuli mesiace, ktoré boli sprevádzané nádejou, že po prvej pandemickej vlne sa situácia ohľadom vírusového ochorenia v našom štáte stabilizuje. Ako obec sme mali v prvej vlne veľmi dobré výsledky. Občania boli disciplinovaní. Každý z nich na obecnom úrade nahlásil, keď prišiel zo zahraničia a išiel do karantény. Myslím si, že sme nemali v obci ani jeden pozitívny prípad nákazy. Potom nasledovalo leto sprevádzané voľnosťou a naivne sme si mysleli, že sa epidémia už nevráti.

V máji, keď sa oteplilo, začali sme v spolupráci s pánom farárom Jozefom Novákom organizovať aj ***sväté omše na amfiteátri***, aby sa bohoslužieb mohlo zúčastniť čo najviac ľudí. Domnievam sa, že to bolo veľmi dobré rozhodnutie, lebo tým bol zachovaný aj náboženský život našich obyvateľov. Samozrejme, keď sa organizuje podujatie vonku, tak sme vždy závislí od počasia. Mrzí ma, že sme s takouto organizáciou omší prestali, ale neskôr už bolo možné navštevovať kostol aj pri väčšom počte osôb. V mesiaci júl sme na miestnom amfiteátri zorganizovali ***Letné kino*** a veľmi krásne podujatie bolo aj ***Ulica baví ulicu***.

Cez prázdniny sme neorganizovali takmer žiadne podujatia, a to z dôvodu odporúčania krízového štábu a usmernenia MZ SR. Som ale veľmi rád, že sa nám v tomto období podarilo zorganizovať spomienkové stretnutie ako súčasť ***27. ročníka HTFF pri príležitosti nedožitých 100 rokov pána Jána Lazoríka***.

Spomienkový večer sme usporiadali dňa 28. 8. 2020 za dodržania všetkých hygienických opatrení. Pri tejto príležitosti sa chcem poďakovať všetkým, ktorí sa podieľali na príprave a usporiadaní tohto výnimočného podujatia pre naozaj jedinečného človeka.

Pandemická situácia sa v mesiaci október začala zhoršovať a ani nám sa nevyhla. Aj v našej obci sme zaregistrovali pozitívne testy na ***COVID – 19***. Ak by som mal situáciu porovnať, v prvej vlne sme boli na obecnom úrade informovaní o občanoch, ktorí sú v karanténe, no počas súčasnej druhej vlny nemáme žiadne informácie o ľuďoch pozitívnych na COVID-19. To samozrejme zhoršuje aj zdravotnú situáciu v našej obci.

Myslím si, že nie je zahanbujúce, keď je človek pozitívny na COVID-19. Toto ochorenie môže postihnúť každého z nás, nevieme kedy a kde. Je dobré vedieť, ktorá rodina je v karanténe, aby sa predišlo ďalšiemu šíreniu tohto ochorenia. S týmito rodinami prichádzajú do kontaktu pracovníci obce, pošty a ďalších štátnych inštitúcií. Preto žiadam všetkých občanov, ktorí sú v karanténe, aby označili svoje nehnuteľnosti viditeľným nápisom „karanténa“.

V dňoch 31.10 - 1.11. 2020 a 7. - 8.11.2020 sa uskutočnilo ***plošné testovanie*** aj v našej obci. Chcem sa veľmi pekne poďakovať všetkým tým, ktorí sa nejakým spôsobom podieľali na realizácii tohto plošného testovania.

Chcem sa poďakovať hlavne šikovnému zdravotníckemu personálu v zložení Peter Kromka ml., Mgr. Ľubica Blizmanová, Nikola Bujňáková, Daniela Šimková a Daniela Bujňáková, administratívnym pracovníkom, príslušníkom Armády SR a PZ SR, vedeniu základnej školy za poskytnutie priestorov, pracovníkom obce a DHZ za prípravu a dezinfekciu priestorov, všetkým, čo zabezpečovali stravu pre tieto štáby. Chcel by som vás ešte raz požiadať, aby sme všetci dodržiavali prijaté a vyhlásené opatrenia, aby sme tým predišli šíreniu epidémie, a aby sme brali ohľad aj na ostatných občanov, lebo len tak zabezpečíme zdravie pre všetkých.

Samospráva obce realizovala vybavovanie stránok aj počas tohto zvláštneho obdobia, i keď len v obmedzenom režime. Najzložitejším problémom boli a sú zasadnutia orgánov obce, t.j. obecnej rady a obecného zastupiteľstva. Niektoré uznesenia sme realizovali formou per rollam, t.j. elektronickým hlasovaním. Blíži sa koniec roka, preto potrebujeme upraviť tohoročný rozpočet, pripraviť návrh rozpočtu na budúci rok, zabezpečiť prevzatie novovybudovanej 12 bytovej jednotky na ul. Nachajky, a tiež schváliť budúcoročné investičné zámery.

V súčasnom období ukončujeme tieto ***investičné akcie*** - rekonštrukcia obecnej sýpky, rekonštrukcia obecného úradu, krojové vybavenie pre Folklórnu skupinu Jána Lazoríka Krivany - Torysa, rekonštrukcia futbalových šatní. Ďalšou aktivitou, ktorú realizujeme, je vypracovanie projektovej dokumentácie na odvodnenie budovy kaštieľa. Na túto aktivitu sme dostali z MK SR dotáciu vo výške 9000€. Taktiež, hoci v obmedzenom rozsahu, pokračujeme v prácach na jednoduchých pozemkových úpravách v lokalite Dujava. Zabezpečujeme tiež prípravu stavebných projektov na výstavbu novej 12 bytovej jednotky na ul. Nachajky, ako aj nadstavbu 5 bytov nad budovou obecného úradu.

Najdôležitejšou investičnou akciou, ktorú pripravujeme, je zapojenie sa našej obce do projektu CURI – ***výzva zameraná na podporu komplexného prístupu v obciach s marginalizovanými rómskymi komunitami***. Tento projekt zastrešuje Svetová banka a Európska únia. Naša obec bola vybraná ako jedna zo šiestich obcí v rámci VÚC Prešov. Výzva bola vyhlásená až 22. 10. 2020, čo je veľmi krátky čas na podanie žiadosti, pre ktorú je potrebné už vybavené stavebné povolenie. Pripravujeme projekty na nasledovné investičné akcie - chodník do rómskej osady, rozšírenie kanalizácie na ul. Hlavná, výstava Komunitného centra Krivany i výstavba Zberného dvora a stojiska Krivany. Zatiaľ máme vybavené stavebné povolenie na chodník do rómskej osady, pričom ostatné zabezpečujeme.

Obecný úrad zabezpečuje aj ***sčítanie domov, bytov a obyvateľstva***. Chcem vás týmto požiadať, aby ste sa riadili pokynmi obecného úradu ohľadom pomoci pri tomto sčítaní. Pokyny sú zverejnené na webovej stránke obce a informácie sú podávané aj prostredníctvom miestneho rozhlasu.

V čase, keď vám bude do schránok doručené vydanie tohto periodika, budú už prebiehať prípravy na ***vianočné a novoročné sviatky***. Určite to budú iné Vianoce, hlavne čo sa týka spoločenských stretnutí a podujatí.

Nebudeme organizovať naše každoročné tradičné podujatia v čase Vianoc a Nového roku, a to z dôvodu pandémie i príkazov zo strany Vlády SR. Plánujeme však zabezpečiť mikulášske balíčky pre deti do 10 rokov a pre našich dôchodcov.

Verím, že sa v blízkej budúcnosti
stretneme niekde v prírode
na prechádzkach, a bude aj
dostatok snehu pre radosť detí.
Len nech nás pandemická
situácia neodrádza
od rodinnej pohody.
Myslím si, že naši predkovia
prežili oveľa horšie časy, aby
zachovali život pre ďalšie
generácie. Preto verím,
že aj my budeme pokračovať
v ich odkaze.

Mária Kromková ml.

PROFESOR ĎURICA OSLÁVIL ŽIVOTNÉ JUBILEUM

13. augusta tohto roku sa dožil svojich 95. narodenín katolícky kňaz, eminentný slovenský historik a náš rodák, Prof. Dr. Milan Stanislav Ďurica SDB.

Pri tejto vzácnej príležitosti som pána profesora navštívila v Bratislave.

Inšpiratívny život, plodnú a dlhú kariéru aspoň čiastočne prezrádza jeho príbytok, ktorý je preplnený najrozličnejšími oceneniami. Až osobné stretnutie však odokrylo výnimočnosť pána profesora nielen ako historika, ale aj ako človeka.

Pamätný list a dar od obce Krivany

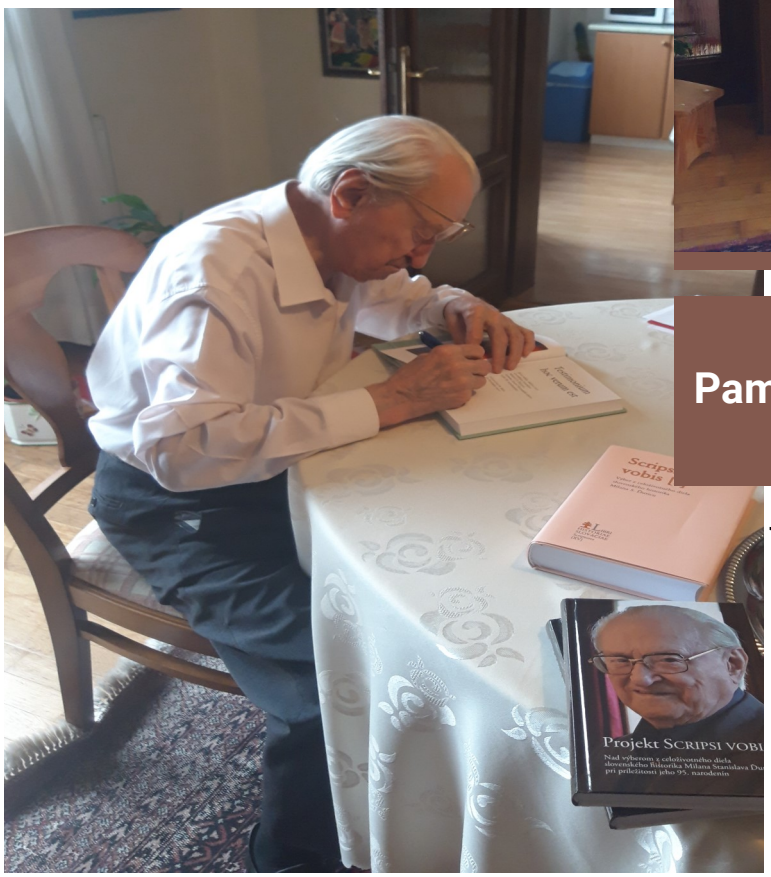

Pán profesor pri podpise kníh, ktoré daroval svojej rodnej obci a základnej škole

Táto významná osobnosť európskeho formátu totiž oplýva nesmiernou charizmou, láskavosťou a najmä pokorou. Práve s touto cnosťou sa dnes stretávame už len sporadicky.

Ing. Ľudmila Karabašová, PhD.

ZRPŠ Krivany, o.z pokračuje vo svojich aktivitách...

... a nepokračuje samo. Ako zvykol hovoriť Ján Lazorík, „preňezmirňe" nás teší, že na iniciatívy združenia pozitívne reagujú a do aktivít sa zapájajú ***rodičia detí a zamestnanci*** *ZŠ s MŠ v Krivanoch i* ***občania našej obce****. Veľmi si vážime, že naše začiatky finančne podporuje* ***obec Krivany*** *schválením dotácie z rozpočtu obce poslancami obecného zastupiteľstva.*

Počas doznievajúcej prvej vlny pandémie sme ako združenie nadviazali kontakt s rómskou komunitou v podobe tzv. **krivianskej „Loli paradičky"** (v preklade „červená paradajka"). Spoločne sme zasadili priesady paradajok, pričom dve ženy z osady mali celé leto úrodu.

Aby sme im pomohli v období, kedy kladieme väčší dôraz na hygienu, každá z nich dostala mini balíček s dezinfekčnými prostriedkami a drogériou.

Plody tejto aktivity však vidíme najmä vo vybudovaní dôvery a na ich záujme o budúcu spoluprácu.

Účastníčky krivianskej „Loli paradičky"
18. máj 2020

V júni tohto roka sa deti (aj ich rodičia) dočkali vytúženého otvorenia školskej brány. **Medzinárodný deň detí** oslávili po mesiacoch karanténnych opatrení spoločne. Aby boli naďalej chránení pred nákazou, odniesol si domov každý škôlkar, žiak i zamestnanec školy dva kusy ochranných textilných rúšok. Za nápad vďačíme autorke myšlienky z radov rodičov Mgr. Kataríne Želinskej, no predovšetkým výnimočnej dáme, ktorá nápad pretvorila na skutočnosť, a ušila vyše 200 kusov rúšok (praje si ostať v anonymite).

Predškolákom aj deviatakom, ktorí sa 30. júna lúčili so škôlkou a školou, sme pripravili niekoľko prekvapení. Tento významný r**ozlúčkový deň** sme im spestrili zápisom do školskej kroniky, aby sa na nich aj v budúcnosti pamätalo. Prípravkárom vyrobila ich pani učiteľka Mgr. Mária Berdisová spomienkové tablo, ktoré dnes skrášľuje steny materskej školy. Veľkú radosť nielen škôlkarom, ale aj deviatakom urobila ovocná torta, do ktorej sa s chuťou pustili. Ich radosť je pre nás potešením.

Poďakovanie p. riaditeľky na web stránke školy, 1. jún 2020

Tablo pre predškolákov, 30. jún 2020

Torta pre deviatakov, 30. jún 2020

1.august – jednoducho fantastická sobota. Obecné podujatie **„Kolo Krivian“** spojilo našich najmenších a ich rodičov do cyklistického pelotónu. Skupinu cyklistov viedlo naprieč ulicami obce hasičské auto, a pre väčšiu radosť detí sme zabezpečili ako sprievodné vozidlo aj sanitku. Následne sa na amfiteátri zabávalo úžasných 60 súťažiacich na podujatí **„Ulica baví ulicu“**. Úvodná disciplína niesla názov „Na bujaka“ – inšpirovali sme sa knihou Dzecke hri a zabaviska (Ján Lazorík, 2012). Krivanci zažili, ako sa niekoľko generácií pred nami hrali deti aj dospelí.

Pelotón cyklistov „Kolo Krivian“, 1. august 2020

Krásneho bujaka vyrezal z dreva Jaroslav Novotný, drevené paličky vyrobil Ľubomír Kravec, za čo im patrí naša vďaka. Následne si súťažiaci potrápili hlavy nad poprehadzovanými šarišskými slovami a tiež nad piesňami a aj ich interpretmi, ktorých ukážku počuli len 30 sekúnd. Neskôr šili medvedíka, „rucali labdu do mecha“, „kopali gruľe“, či nosili knihu na hlave po danej trase.

Zábava ďalej pokračovala disciplínou „Plameniak“, kedy sa z Kriviancov stali oduševnení hasiči. Na záver bežali celé družstvá ozlomkrky s fúrikom, hrabľami, lopatou, či vedrom okolo lavičiek amfiteátra, aby sa dostali do cieľovej rovinky za čo najkratší čas. Vyhladovaní a ubolení, ale v dobrej nálade, si až za tmy vychutnali guláš. A tiež výhry financované obcou Krivany a sponzorované Ing. Matúšom Urdom a MILK-AGRO, Sabinov. Krivianci nadšením pre hru a víťazstvo dokázali, že vynaložené úsilie a spolupráca s obcou Krivany na organizácii podobnej aktivity, stojí za to!

Účastníci podujatia „Ulica baví ulicu“ 1. august 2020

Animátori pod Hanigovským hradom
12. august 2020

Vedenie ZŠ s MŠ Krivany nás v lete oslovilo v súvislosti s projektom **Letná škola 2020** financovanom Ministerstvom školstva SR. Asistovali sme v deň výstupu detí na Hanigovský hrad. Zabezpečili sme odvoz občerstvenia k prístrešku pod hradom, ako aj prevoz 13 animátorov, ktorí pripravili cestou na hrad pre deti rozprávkové stanovištia.

No bezpochyby aj ďalšie dni letnej školy trvajúcej od 10. - 14. augusta boli pre deti výnimočné. Absolvovali exkurziu v prešovskom Solivare a člnkovali sa na Sigorde.

V Krivanoch navštívili Centrum ľudovej kultúry, pričom ochutnali „pagače na kvašnim mľiku“ od Irenky Gernátovej, a navyše ich mladí folkloristi naučili základné tanečné kroky.

Vedenie školy šikovne zapojilo do aktivít pre deti aj krivianskych futbalistov, hasičov, holubárov, ale aj absolventov školy, či skvelých animátorov, a v neposlednom rade snaživých pedagógov i nepedagogických zamestnancov, ktorí sa namiesto letnej dovolenky venovali našim deťom.

Pri príležitosti nedožitých 100 rokov Jána Lazoríka (* 29. september 1920) sme dali vyrobiť drevenú lavičku osadenú na cintoríne neďaleko hrobu Jána a Emy Lazoríkových.

Spojili sme zručných a ochotných majstrov z našej obce, a tak páni Ľubomír Kravec, Martin Hriňák a Miroslav Kuchár vyrobili vďaka sponzorstvu pána Mareka Karabaša a tiež s finančnou podporou obce Krivany tento symbolický darček.

Lavička mala byť pôvodne osadená priamo pri hrobe manželov Lazoríkových. Ich synovia však poukázali na krásne posolstvo svojho otca, ktorý robil veci pre druhých, a nie pre seba. Preto je lavička učupená pod lipou pri vstupe na cintorín – tak, aby slúžila všetkým.

Lavička na novom cintoríne

Rodina Červeňáková so symbolickým darom od ZRPŠ Krivany, o.z.

„*Ľudská pomoc v núdzi neobohacuje len toho, kto ju dostáva, ale aj toho, kto ju poskytuje*." Václav Havel veľavravne vyjadril, čo cítime vďaka našej dobročinnej iniciatíve pomôcť manželom Červeňákovým z Lipian. Ti sa už 17 rokov starajú o svoje dve deti s genetickým ochorením. Doručili sme im 4 rolky kuchynských utierok, ktoré sme získali výmenou za nazbieraný papier (spotreba v ich domácnosti je 2 ks/deň). Tento prvý krôčik považujeme za nastavenú latku. Množstvo roliek, ktoré rodine odnesieme nabudúce, závisí od žiakov a rodičov, ktorí sa môžu aktívne zapojiť do zberu papiera vyhláseného na ZŠ s MŠ v Krivanoch v školskom roku 2020/2021. Spolu dokážeme viac!

Tabuľky pre starých rodičov

Október je mesiac úcty k starším. Pri tejto príležitosti potešili žiaci navštevujúci Školský klub detí pri ZŠ s MŠ v Krivanoch svojich starých rodičov nádhernými tabuľkami. Sú špecifické tým, že ich výrobu navrhli opäť rodičia – manželia Monika a Miroslav Kucháovci. Nemožno opomenúť dojemný text, ktorý obsahovala každá tabuľka popri fotografii vnúčaťa:

„Babička ma naučila variť si čaj s medom.
Opravovať, čo kde treba, to zas robím s dedom.
Moji starkí šikovní sú a všeličo vedia.
Aj keď niečo vyparatím, našim nepovedia.
Sú to verní kamaráti, často u nich bývam.
Raz im všetko s láskou vrátim, v srdiečku ich skrývam.“

Vieme, že podobne šikovných rodičov je viac. Nemajte obavy a buďte kreatívni v oblastiach, ktoré vás zaujímajú a súvisia s deťmi! Veríme, že vaše nápady budú inšpiratívne, a v prípade záujmu budete na ich realizácii aj participovať.

Čas veru plynie rýchlo. Ubehol polrok, odkedy dostala každá domácnosť v Krivanoch do schránky prvé číslo Krivianskeho občasníka. Mimoriadne nás tešia vaše pozitívne ohlasy na jednotlivé rubriky, ba dokonca sú medzi nami aj takí, ktorí prečítali občasník od začiatku do konca. Občianske združenie ZRPŠ Krivany cíti vašu priazeň a nesmierne si ju váži.

Napokon, vidieť výsledky vašej neziskovej práce, čítať vaše pozoruhodné príspevky v tomto periodiku, vnímať vašu radosť, ba aj podporu a vďaku, ktoré nášmu snaženiu prejavujete. To všetko je vskutku veľká vec! Je to tak, akoby sa prebúdzala komunita.

Mária Kromková ml.

"...V STAROBE NESTAČÍ ZAČAŤ SA PRAVIDELNE POHYBOVAŤ, VTEDY JE UŽ NESKORO..."

V ďalšom čísle občasníka vám prinášame rozhovor s najznámejšou postavou Krivian, ktorou nie je nik iný ako dlhoročný starosta obce, Ján Šejirman.

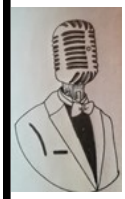

***Ako by ste sa definovali tromi slovami?** Práca pre ľudí.

***Bol váš detský sen zastávať verejnú funkciu?** Od svojich 15 rokov som sa začal verejne angažovať v našej obci. Potom postupne na škole vo VSŽ Košice a na základnej vojenskej službe. Od roku 1980 som sa ocitol opäť v Krivanoch. Najprv ako predseda Družstevník Krivany a 1. FK Krivany a potom poslanec MNV.

***Starostom Krivian ste už 30 rokov. Predpokladám, že ste už zažili pocit vyhorenia...** Keby tomu tak bolo, tak by som sa v tejto funkcii neangažoval. Úchvatné na tejto funkcii je to, že je to dennodenne niečo nové. Samozrejme po nociach myslíte na to, čo treba na budúci deň, mesiac, rok zabezpečiť, ale aj to patrí k tejto profesii. Keď dennodenne nemyslíte na problémy a vízie v obci, tak potom nemá význam sa o funkciu uchádzať. Je to psychicky náročné, ale stojí to zato, lebo v tejto funkcii musíte stále niečo vymýšľať a nedá sa tu oddychovať. Ani fyzicky, ani mentálne. Všetko, čo človek robí, musí vychádzať z presvedčenia a je tu veľa objektívnych skutočností, kde musíte brať ohľad aj na názory občanov.

***S akými prekážkami ste sa počas vášho „starostovania" stretli?** V prvom rade sa pýtam, čo sú to prekážky? Ľudské, spoločenské, materiálne? Na tejto funkcii neexistuje nič bez týchto záležitostí. Nie sú to prekážky, sú to názorové pohľady ľudí na rôzne zámery v obci. Keď som nastupoval v roku 1990 do funkcie, nemali sme ani tušenie, čo je to samospráva. Mal som skúsenosti z predchádzajúceho zriadenia, ako fungovali národné výbory, poslanecký zbor a podobne. Pri tejto príležitosti sa chcem poďakovať predchádzajúcim predsedom MNV - nebohému pánovi Jánovi Ščislákovi a hlavne pani Margite Vrábľovej, že mi umožnili rozvíjať sa a učili ma ako mladého človeka, čo je to verejná funkcia a práca v obci. V tom mi veľmi pomáhala aj moja rodina. Čiže už pri nástupe som mal určité skúsenosti s prácou vo verejnom sektore. Samospráva sa vyvíjala a vyvíja ešte aj dnes. Je na škodu, že samospráva je na 80% závislá od finančných zdrojov štátu a od vládnucej politickej garnitúry, a tak len veľmi ťažko sa dajú plánovať investície do budúcnosti, keď prakticky neviete, aké a v akom roku budú príjmy. Tento typ samosprávy je dobrý, ale treba ho rozvíjať a prispôsobiť danej aktuálnej situácii, hlavne čo sa týka kompetencií. Samosprávu musia počúvať tí, čo rozhodujú o zákonoch, musia čerpať z našich skúseností. Celkovo má samospráva okolo 4300 kompetencií.

***Čo je pre vás v práci najväčšou motiváciou?** Keď sa v obci niečo deje, či sú to investičné akcie, kultúrne a športové podujatia. Keď vidím, že občania majú možnosť si opraviť svoje nehnuteľnosti. Keď vidím angažovanie sa občanov v obecných aktivitách.

***Ako vyzerá bežný deň starostu obce?** Každý deň je iný. Ráno sa rozdeľujú úlohy na menších obecných službách. Na obecnom úrade sa rieši administratíva a pošta. Potom sú to väčšinou „vybavovačky" a pracovné stretnutia, hlavne v meste Sabinov a Prešov. Popoludní sa väčšinou vybavuje elektronická pošta a pod. Vzhľadom na to, že realizujeme dosť investičných akcií, tak väčšinu času zaberá práve príprava projektových dokumentácií, a v neposlednom rade je to zabezpečovanie vyjadrení dotknutých orgánov k stavebným povoleniam. Žiaľ, byrokracia je zo dňa na deň na vzostupe, a tak veľa energie odoberá to, že za niektorými vyjadreniami musíte čakať „nekonečne dlho". A to už nehovorím o tých negatívnych vyjadreniach.
Keď sú kultúrne a športové podujatia, tak je to zabezpečovanie akcií od myšlienky až po samotnú realizáciu.
V sobotu a nedeľu je to realizácia futbalových zápasov a rôznych podujatí. Som presvedčený, že v obci sa musí stále niečo diať. Zasadnutia obecnej rady, komisií, obecného zastupiteľstva sú väčšinou vo večerných hodinách.
Potom je aj veľa pracovných stretnutí, stretnutí na úrovni miestnej samosprávy, kde pôsobím v rôznych funkciách. Zabezpečujeme činnosti v oblasti regionálneho školstva, životného prostredia, sociálnej oblasti, stavebného povolenia a podobne.

***Je o vás známe, že ste dlhoročným vegetariánom. Rozhodli ste sa tak zo zdravotných či etických dôvodov?**
Prevážili hlavne zdravotné dôvody, ktoré sa potom premietli skôr do vlastného poznania, či sa dokážem prekonať, keď nebudem jesť mäso. Potom som si v duchu povedal, že skúsim aj nepožívať žiadne alkoholické nápoje. Teraz už viac ako 20 rokov nepijem žiaden alkohol, dokonca ani nealkoholické pivo. Keď vidím okolo seba, koľko škody dokáže alkohol urobiť v rodinách a spoločnosti, ako sa títo ľudia dostavajú na ľudské dno, je mi to ľúto.

***Za akých okolností by ste znova zjedli mäso?**
Dúfam, že to nebudem potrebovať, ale nikdy nemôžete povedať, že sa k tomu nevrátite, ale bolo by to už proti môjmu presvedčeniu. Pravidelne chodím darovať krv, monitorujem sa a pravidelne chodím aj na preventívne lekárske prehliadky. Toto odporúčam každému. Prevencia je základ ďalšieho bytia a tým aj žitia.

***Počas normálneho režimu sme vás často videli na bicykli. Akú najdlhšiu a najnáročnejšiu trasu ste zdolali?**
Presadzujem na každom kroku aktívny pohyb. Musím sa priznať, že neznesiem pešiu chôdzu, čo sa týka turistiky. Radšej mám športy pohybové, to znamená bicykel, bežky, volejbal, futbal a pod. Bicykel, to je fenomén. Okrem toho, že „zadarmo“ vidíte okolitú krajinu, obce, prírodu, je tu aj zdravotný záujem. V poslednom období mám radšej cestný bicykel, je to živšie, adrenalínovejšie, dynamickejšie a rýchlejšie. Je to neskutočná pohoda a relax. Niekedy človek urobí aj 130 kilometrov a je v „pohode“. Inokedy, keď vás telo neposlúcha, tak aj po 20 kilometroch je človek zničený. Keď pred každou jazdou sadám na bicykel, tak viem, na čo mám v daný deň, a podľa toho si plánujem aj trasy a dĺžky. Najradšej mám ale kopce, nemám rád roviny, asi je to mojím spôsobom života. Je lepšie ísť 12 kilometrov do kopca ako 5 kilometrov po rovine proti vetru. Len má veľmi trápi, že v našej obci

Autor fotografie: Adrián Smolák

vidím veľmi málo vyznávačov bicyklovania. Pomaly nevidím nikoho zo strednej generácie. To sa veľmi čudujem. Ako sa teraz človek stará o svoje zdravie, tak o to lepšie sa cíti v starobe. Treba to mať na pamäti. V starobe nestačí začať sa pravidelne pohybovať. Vtedy je už neskoro. Od roku 1990 sa spôsob života značne zmenil. Technika nám uľahčila život, ale vydláždila nám viac cestu k lekárom....

***Na aké ďalšie aktivity si nájdete čas počas chvíľ voľna?**
Okrem športovej činnosti je to príroda, ovocinárstvo, záhradkárstvo, chov hydiny a životné prostredie. Každý deň sa niečo v prírode deje, je to prekrásne. Snažím sa „porozumieť“ stromom, ich životu a systému. Nesmierne si vážim pôvodné stromy a odrody. Veľmi ma znepokojuje, keď sa vyrúbavajú staré ovocné stromy a tým aj odrody. Veľa ľudí presviedčam, aby ich nevyrubovali, tie sú odolné proti škodcom. Netreba ich chemicky ošetrovať. Nepodľahnime tomu, aj toto nás zdravotne zabíja! Chovám aj sliepky, hoci som vegetarián, ale to len preto, aby rodina mala aspoň zdravé domáce produkty. Pestujem aj na menšej výmere zemiaky, to má tiež veľmi baví. Mám rád aj motyku a prácu na poli. Dotyk so zemou je dotyk s prírodou, nesmierne ma to napĺňa. Hoci niekedy sa úroda nepodarí, ale zasadiť niečo a potom vidieť, ako to rastie a sú z toho nejaké plody, to je neskutočne krásne.

Ste pravidelným darcom krvi. Pamätáte si približný počet vašich odberov?
K dnešnému dňu mám za sebou už 78 bezplatných odberov. Tých odberov krvi je viac, lebo keď som bol na vojenskej základnej službe, tak sme chodili za peniaze, aby sme mali nejaké vreckové. Tak počítam, že tých odberov bolo asi 15. Keď idem darovať krv, tak sa vnútorne teším, že svojou kvapkou pomôžem nejakému človeku. To ma veľmi napĺňa. Bolo by dobré, keby sme krvi darovali čo najviac. Veď vidíte, koľko odberov som už mal a zatiaľ žijem! Treba poďakovať všetkým, ktorí darujú krv a nejakým spôsobom pomáhajú ľuďom. Aj preto sme tu na tomto svete. Nemôžeme myslieť len na seba...

***Rada by som spomenula environmentálnu tému, ktorá je vám veľmi blízka.**
V minulosti ste napríklad vyjadrili nesúhlas s výstavbou vodnej nádrže v Tichom Potoku, ktorá by závažným spôsobom narušila klímu. Aké kroky praktizujete vo vašom súkromí pre zachovanie životného prostredia?
Ako som spomenul, príroda - to je neskutočný fenomén. Keď sa pozriete na tú krásu okolo seba, tak vás to musí nadchnúť, musí vám vliať optimizmus a životný elán. Len tento fenomén musí človek vedieť prežiť. Život a prírodu v ňom, beriem ako niečo neskutočne krásne, zmysluplné, čo by nám malo dávať impulz do nášho žitia. Taktiež som zástancom permakultúry. To znamená - na malom priestore „mať takmer všetko“. Nie som zástancom vydlažďovania, vysádzania tují. Ľudia sa dnes boja každého lístka zo stromu, čo spadne na zem. Preferujem výsadbu úžitkovo okrasných stromov. Radšej budem mať veľa malín ako nejaké cudzokrajné rastliny. Je potrebné vysádzať účelové kriky a stromy, ktoré sa dajú formovať. Je to pekné, ale aj užitočné, A dôležité je, že je to vaše. Pohoršený som najmä nad tým, ako sa nekontrolovane vyrubujú lesy. Spomeniem jeden poznatok. Keď bola v roku 2004 v Tatrách kalamita, tak to trochu zasiahlo aj Levočské vrchy. Jeden kamarát z Levočskej doliny mi povedal, že potom z tejto lokality sa denne vyvážalo 35 kamiónov dreva. Choďte sa pozrieť teraz na Levočské vrchy - mesačná krajina a nielen tam.

***Máte nejakú obľúbenú knihu, film či seriál?**
Musím sa priznať, že čítam len odborné veci. Z filmov mám rád skôr „objektívne kriminálky“. Taktiež mám rád prírodopisné seriály a dokumenty o iných civilizáciách. Dosť sa zaujímam o zahraničnú politiku. Počúvam hlavne ľudovú hudbu.

***Je niečo, čo o vás Krivianci stále nevedia?**
Že sa nesnažím pretvarovať, že vyznávam ľudskosť, úctu k ľuďom a prírode. Nemám rád ľahostajnosť a sebeckosť.

***Nechýba vám v Krivanoch pošta, či lekáreň?**
Samozrejme, že chýba a nie len tieto dve služby. Zviedli sme dosť dlhý boj so slovenskou poštou, aby tu zachovali aspoň poštové stredisko, ale neuspeli sme. Rozhodli ich ekonomické dôvody. Prenájom mali zadarmo, aj tak sme neuspeli. Lekáreň je súčasť zdravotníckeho zabezpečenia. Asi máme tú nevýhodu alebo výhodu, že sme blízko pri meste Lipany, kde sú sústredené tieto zdravotnícke aktivity. Ja presadzujem, aby sa vybudovali komplexnejšie zdravotnícke centrá. Tie samozrejme nemôžu byť v každej obci. V týchto komplexných zdravotníckych centrách by mala byť dostupnosť väčšieho počtu odborných ambulancii, aby človek nemusel chodiť po celom okrese Sabinov a Prešov. Lekáreň nie je problém, čo sa týka priestoru. Kto nám tu pôjde robiť túto službu? U nás nie je problém len s týmito službami, ale aj s ďalšími rôznymi remeselnými prácami. Keď bude ochota vykonávať akúkoľvek takúto aktivitu, ja verím, že samospráva určite vyjde v ústrety. Služby sú našim najväčším a dlhoročným problémom. Toto nám znižuje kvalitu života v našej obci. Máme dosť služieb, čo sa týka poľnohospodárskej činnosti, ale ostatné nemáme pokryté. Toto nezáleží len na samospráve, dôležitá je aktivita občanov, ktorí majú možnosť verejne tieto služby poskytovať. Stačí sa pozrieť okolo seba v iných obciach. Máme tu plne organizovanú školu, dve vývarovne jedál, pohostinstvo, dva obchody, denný stacionár. Rôzni podnikatelia ponúkajú dopravné služby so špeciálnymi strojmi. Máme tu podnikateľov, ktorí realizujú rôzne odborné služby, ale samozrejme nemajú u nás zriadené prevádzky. Verím, že keď sa podarí pripraviť stavebné pozemky na výstavbu rodinných domov a budeme môcť vybudovať ešte nejaké nájomné byty, do našej obce príde viac ľudí a potom aj poskytovanie služieb by sa mohlo ekonomicky oplatiť.

Pelotón kolo Krivian + Ulica baví ulicu, 1. augusta 2020

Myslíte si, že trend kupovania pozemkov bude pokračovať aj v budúcnosti?

Som veľmi rád, že je takýto záujem o pozemky. Ale v každom, približne dekádnom období, je to iné. Záleží na finančnej situácii občanov a na podmienkach, ktoré v danom období vytvára štát. Dúfam, že v roku 2021 sa nám podarí ukončiť projekt Jednoduchých pozemkových úprav v lokalite Dujava, kde bude vytvorené dostatočné množstvo stavebných pozemkov. Hlavne naši mladí ľudia musia byť lokálpatriotmi, aby im záležalo na našej obci.

Čo ste možno (ne)vedeli o našej dedine

Mgr. Mária Kromková

Dejiny našej obce sú späté s významným šľachtickým rodom – Dežöfiovcami (Dessewffy, Dezewphy), ktorí boli v druhej polovici 16. storočia vlastníkmi Krivian. Po príslušníkoch rodu zostal kaštieľ v Krivanoch. Majme v sebe dostatok šľachetnosti, ale aj miesta pre obdiv a sympatie k slovenskej šľachte, ktorá je súčasťou histórie našej obce.
Na Slovensko prišli Dežöfiovci zo Slavónie, keďže ich majetky okupovali Turci. Rodovým sídlom bola pôvodne obec Černek v stolici Požega (dnes hrad Černik pri Novej Gradiške v Chorvátsku). Zemania Dežöfiovci sa vďaka svojim schopnostiam a zásade „šľachetnosť zaväzuje“, ktorá bola krédom správania každého šľachtica, dostali až na významné posty medzi vyššiu šľachtu. Najstarší známy príslušník rodu bol Dezislav de Chernek. Dezislav bol slovanského pôvodu. V boji stratil pravú ruku a toto znamenie sa prenieslo aj do rodového erbu. Vlastníkmi hradu Černek v Chorvátsku boli potomkovia Dezislava.

Priezvisko Dežöfi začal pravdepodobne používať až syn Dezidera (Dessew, Deszö) Štefan (1484). Štefanov syn František Dežöfi bol županom Požegy v Chorvátsku. Rodinu postihla veľká tragédia. Františkovi bratia Juraj a Mikuláš padli v bitke pri Moháči proti Turkom v auguste 1526. Zostali mu len tri sestry a brat Ján. Keď sa potom kráľovský dvor presťahoval do Bratislavy, prišiel s ním aj Ján Dežöfi. Dežöfiovci opustili svoju rodnú Slavóniu a vstúpili do služieb Habsburgovcov. Ján Dežöfi získal ako donáciu od kráľa Ferdinanda I. hrad aj panstvo Kamenica, ktoré pôvodne patrilo Jurajovi Tarcaimu. (Juraj bojoval na strane Ferdinandovho protivníka Jána Zápoľského a jeho syna Žigmunda.) Cisárske vojská Ferdinanda I. hrad Kamenicu obkľúčili, dobyli a zničili. Hrad sa už nikdy neobnovil. Majetok, ktorý prináležal k tomuto panstvu, skonfiškovali a pridelili Jánovi Dežöfimu až 10. júna 1556. Patrilo mu aj panstvo Torysa (maď. Tárca), odtiaľ meno Juraja Tarcaia. Ján Dežöfi začal po Kamenici (Tarkö) používať aj druhý predikát – de Csernek et Tarcö. Keďže Ján sa nikdy neoženil, panstvo Kamenica získal do držby jeho synovec, syn brata Ľudovíta, Ján Dežöfi. Po strýkovi zdedil meno i majetok. Oženil sa s Annou Pesthyovou, mal syna Jána, ktorý zdedil majetok v Toryse a stal sa zakladateľom toryskej vetvy. Druhý syn František Dežöfi (1584 – asi 1620) zdedil Kamenicu a Krivany, stal sa zakladateľom kamenickej vetvy rodu. František patril k protestantskej šľachte, s manželkou Katarínou Horvátovou-Paločaiovou mal sedem synov a tri dcéry. Vyženil veľký majetok aj spoločenské postavenie. Bojoval v protihabsburských povstaniach na strane Štefana Bočkaja a Gabriela Betlena.

Na rozhraní 16. a 17. storočia sa šľachtický rod rozčlenil na kriviansku, kamenickú, marhanskú vetvu a jedna vetva sa odsťahovala do Francúzska. (Adam a Daniel Dežöfiovci boli prívržencami Imricha Tökoliho, ktorý bojoval proti Habsburgovcom.) Na východnom Slovensku sa Dežöfiovci rodovo spojili s Berzeviciovcami. Po celé 18. a 19. storočie vlastnili majetky a manufaktúry na výrobu kože vo Finticiach, kde vybudovali neskororenesančný kaštieľ. Dejiny sa nadobro spojili s Dežöfiovcami aj v Hanušovciach nad Topľou, Ľuboticiach, Mokranciach, Marhani, Veľkom Šariši...

(Upravené podľa: Machala Drahoslav: Šľachtické rody, Perfekt, Bratislava 2007)

Paulína Urdová

POZDRAV Z AALBORGU

Slnečno. Vietor. Zamračené. Lejak. Slnečno. Dámy a páni, počasie v Dánsku počas piatich minút. Ak by som sa mala podieľať na príručke obyvateľov Dánska, neodmysliteľnými položkami na zozname sú určite kvalitný pršiplášť a nepremokavé topánky. Nikdy neviete, kedy a kde vás prekvapí nie práve príjemná sprcha.

Do Dánska som odchádzala s domnienkou, že je to rovinatá krajina.

Áno, najvyšší vrch Dánska sa nachádza v nadmorskej výške 170,86 m n.m., ale to neznamená, že nenatrafíte na poriadne kopce. Ja osobne to mám do školy necelých 10 minút bicyklom do poriadneho kopca. To by bolo ešte v pohode, ak by nejestvoval menší problém. Vietor. Nie raz som si pripadala ako vrcholový športovec pri podávaní môjho životného výkonu v boji so 45km/h silným predným vetrom.

Pocit, akoby ste bicyklovali na mieste, je na nezaplatenie! O bočnom vetre, ktorý vás veselo zhodí z bicykla, ani nehovorím. Na vlastné oči som videla, ako vodič skútra nezvládol riadenie a vychýlil sa zo svojej trajektórie. Následne len zosadol a pokračoval v ceste tlačiac skúter vedľa seba. Ale dosť o nepriaznivom počasí! Ak sa slniečko rozhodne raz za čas vykuknúť, tak to stojí za to. Vtedy sa všetci stretávajú pri fjorde a s pivom v ruke si užívajú svoj drahocenný čas. Ak ste milovník sladkostí, prídete si na svoje. Avšak bez sladkého drievka sa nezaobídete. Buď ho neznášate, alebo ho milujete. Spolu aj s dánskymi spolužiakmi z triedy sa viac prikláňame k prvej možnosti.

Prvý deň na novej univerzite

„Buď ho neznášate, alebo ho milujete.“

Dáni sa celý život sťahujú, čo znamená, že určitú časť nábytku už nepotrebujú. Zbavujú sa ho teda trošku nezvyčajným spôsobom, a to vyložením vedľa chodníka či cesty. Čo je ešte viac šokujúce, často sú to zachovalé, niekedy dokonca nové kúsky. Ďalšou možnosťou sú facebookové skupiny, ktoré ich predávajú za symbolickú cenu či zadarmo, čo je pre študentov ako stvorené.

Ak by ste si mysleli, že som tu samučká Slovenka, veľmi by ste sa mýlili. Slovákov je tu pomerne veľa. Či už od manažéra v práci až po školu. V triede je nás dokonca 12. S touto prevahou prinášame trošku slovenskej kultúry do životov ostatných medzinárodných študentov.

Spolužiačka Crystal z Panamy veľmi obľubuje ideu kapurkovej, Juan Carlos z Mexika bol prekvapený bryndzou. A ostatné národnosti majú bezplatné, niekedy nedobrovoľné kurzy slovenčiny hneď po dánčine. Áno, dánčine. Predstavte si, že máte horúci zemiak v ústach a ste za vodou. Štúrovo „píš ako počuješ“ by ste tiež darmo hľadali. Ale veď v tom je predsa krása cudzieho jazyka! Vždy sa teším na piatkové hodiny dánčiny.

No ale poďme na hlavný dôvod, prečo som išla študovať tak ďaleko.

Odpoveď je jednoduchá. Chcela som dať prednosť štúdiu orientovanému na prax a praktické využitie vedomostí, ktorého súčasťou je aj pracovná stáž buď v Dánsku alebo v spoločnostiach po celom svete.

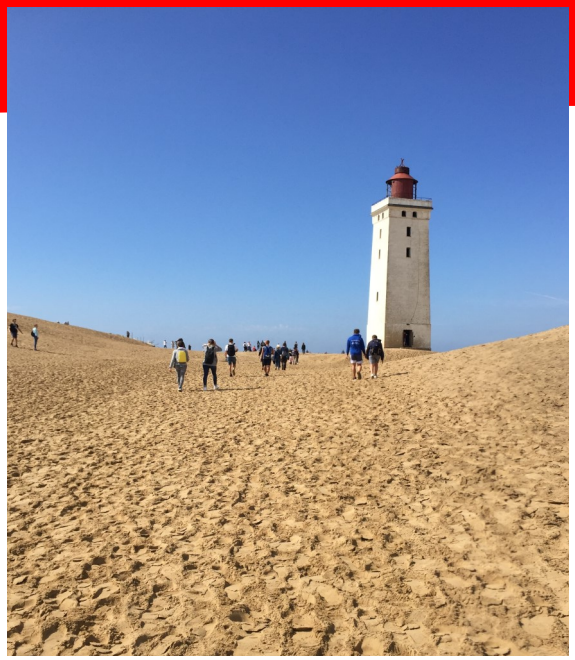

Turistami obľúbený maják Rubjerg Knude

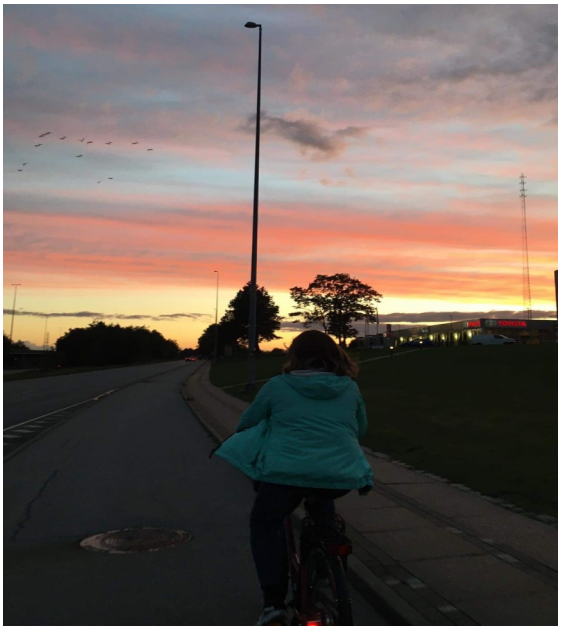

Bicyklom jazdíme doslova všade

Práca v skupine, prípadové štúdie a práca na projektoch sú tu číslom jeden. Všetko, s čím sme oboznámení na hodinách, hneď uvádzame do praxe, a tým pádom nie je potrebné memorovanie poučiek, na ktoré by sme po skúške možno hneď zabudli.

Učivo je atraktívne podané a hlavne aktuálne. Skúšky sa konajú formou projektov, na ktorých pracujeme v skupinách po 3 až 5.

Skúška sa skladá z písomnej časti, ktorú predstavuje vypracovaná správa k projektu, a z ústnej časti, pri ktorej v skupine obhajujeme svoju prácu pomocou prezentácie s dodatočnými informáciami, po ktorej nasleduje diskusia s učiteľmi o danej práci a teóriách, s ktorými sme pracovali. Atmosféra na ústnej skúške je veľmi príjemná a učitelia nám cez konštruktívnu kritiku pomáhajú zlepšiť sa. Známkovací systém je pre mňa ešte niečím novým. Hodnotenie je rôzne, známky sú od -3 až po 12. Celkom zábava, že? Vzťah medzi učiteľom a žiakom je tiež jeden z príjemných aspektov. Síce sú to skúsení ľudia z daného oboru a s vlastnými firmami, preferujú tykanie a snažia sa nám pomôcť so všetkým.

Mária Kromková ml.

PROFIL RODÁKA

V Krivanoch už nikoho staršieho nenájdete!

Sviatok Sedembolestnej Panny Márie má v minulosti i prítomnosti Slovákov špeciálne miesto. Z náboženského hľadiska je to oslava patrónky Slovenska, a z toho pragmatického zase čas, keď majú zamestnanci nárok na pracovný pokoj. Pre pani Margitu Kupčíkovú je tento deň výnimočný aj z ďalšieho logického dôvodu. Pred 91 rokmi, presne 15. septembra 1929, sa totiž narodila. Do vekovej štruktúry obce prispieva aktuálne najviac, a práve preto jej patrí titul najstaršej obyvateľky Krivian.

Štandardne je biografia písaná chronologicky, životný príbeh hlavnej protagonistky teda začneme detstvom. Pani Margita prišla na svet za skutočne nepriaznivých okolností, v počiatkoch Veľkej hospodárskej krízy. Už v útlom veku prevzala značnú časť starostlivosti o domácnosť a mladších bratov. Bola totiž jedinou dcérou spomedzi piatich detí manželov Mišenčíkových. Povinnú školskú dochádzku si plnila v miestnej krivianskej škole. Stávalo sa, že vyučovanie zameškala, pretože jej napríklad chýbala vhodná obuv. Hoci je to akokoľvek kruté, na tú dobu to nebolo nič nezvyčajné. Finančnú mizériu rodiny ešte viac prehĺbila náhla smrť otca v roku 1939. Pani Margita mala vtedy necelých 10 rokov, najmladší brat len rok a pol. V tom období neexistoval žiaden vdovský príspevok. Vdova teda nedostala od štátu ani halier. *„Žilo sa nám veľmi ťažko. Bola fronta. Nebolo múky. Potraviny neboli. Pamätám si, že chodila Unra, to bolo auto, na ktorom rozdávali oblečenie.“* Tovar už síce časom bol, no prostriedky v rodine stále chýbali. *„Neskôr boli také papiere, na ktoré ste mohli ísť do obchodu a niečo kúpiť. Choďte si však kúpiť múku alebo cukor, keď nemáte za čo.“*

Pani Margita Kupčíková vo veku 91 rokov

Otec pani Kupčíkovej

Matka pani Kupčíkovej

Pani Kupčíková v mladosti

Skromné rodinné pomery spôsobili aj to, že k naplneniu túžby po ďalšom vzdelaní nikdy nedošlo. *„To bolo treba platiť. Odkiaľ by sme vzali peniaze?“* Po ukončení 9. ročníka základnej školy, vtedy ešte nazývanej ľudová škola, ako 14-násťročná odišla do Kežmarku. Pracovala ako slúžka v rodine. *„Všetky domáce práce som robila a ešte aj vonku, čo bolo treba. Pamätám si, že všade nechávali peniaze a skúšali, či si niečo zoberiem. Ďalšia vec, že ja som bola z domu naučená chodiť do kostola. Chcela som ísť aspoň v nedeľu, keď už nie je robota. Skoro nikdy ma nepustili.“ P*o dvoch mesiacoch sa pani Margita vrátila domov. Bola rada, že je opäť medzi svojimi. V Krivanoch sa dostala k zámožnej rodine Bornemiszových a začala slúžiť tam.

Koniec druhej svetovej vojny a stabilizácia politickej situácie boli predzvesťou lepších časov. *„Fronta skončila a chudoba už potom bola menšia. Bol tu pán Bornemisza. Vlastnil v Krivanoch pozemky, na Majetkoch mal kravy. Kaštieľ bol tiež jeho. Mohli na neho komunisti nadávať, ale on bol dobrý človek. Chudobným veľmi pomáhal. Napríklad tak, že si zajednal ľudí, ktorí od jari do jesene pracovali na poliach. Neboli stroje ako teraz, všetko sa robilo ručne. Za prácu prideľoval každému zemiaky, kukuricu, či zrno. Dokonca dával ľuďom zomlieť pšenicu a hotovú múku každému priviezol domov.“*

Manžel pani Kupčíkovej
Ján Kupčík

Pani Margita postupne vystriedala viacero zamestnaní, no tá najdôležitejšia úloha na ňu ešte len čakala. Počas mladosti nemala nikdy núdzu o nápadníkov, prejavom ich náklonnosti sa však úspešne vyhýbala. Svoj rodinný stav sa rozhodla zmeniť až po stretnutí s Jánom Kupčíkom, taktiež rodákom z Krivian. *Svadbu mali na Jakuba – 27. júla 1953.* Ich vzájomné spolunažívanie opisuje nasledovne*: „Muž a žena sú ako deti. Stále musí jeden druhému ustúpiť.“ V konečnom dôsledku bolo manželstvo úspešné, keďže sa im podarilo vychovať štyri deti.* Detí sú pre pani Margitu zmyslom života a zároveň tou najbolestivejšou témou. O dve z nich prišla. Napriek tomu, že jej život pripravil trápenie až za hranicou únosnosti, svoj údel zvláda statočne.

Spomienky ani po rokoch nevybledli. Z jej rozprávania dokonca cítiť nostalgiu za minulou dobou*: „Nemali sme televíziu ani rádio. Iba z rozprávania medzi sebou sme sa dozvedeli, čo nové sa deje. Niekedy ani to. Poznali ste však, kedy je sobota a kedy nedeľa. V sobotu bola celá dedina vonku. Teraz sú všetci pri televízoroch a mobiloch. Nebolo toľko chorôb, a pritom sa ťažko robilo, všetko ručne. Ľudia boli chudobní, ale žilo sa veselšie. Nebolo toľko krádeží, vrážd a násilia. Mohli ste kedykoľvek vyjsť von, hoci aj v noci. Teraz sa bojíte aj cez deň. Kde sa to svet dostal?“*

Mgr. Katarína Ščisláková

Rubrika JÁNA LAZORÍKA

...alebo „Obrazki od ľegendi zo starej dzedzini“

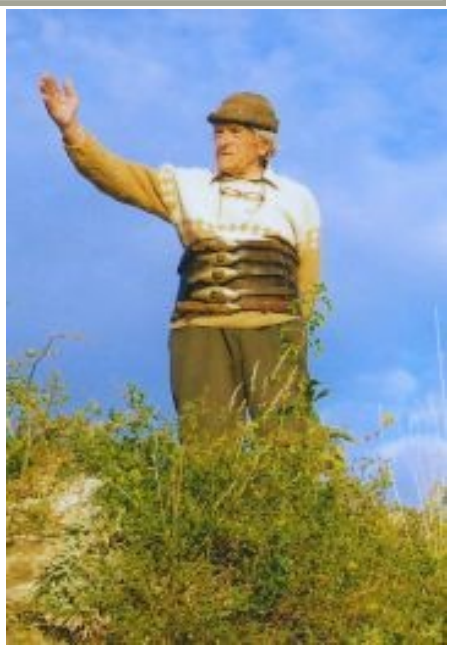

Ján Lazorík v tradičnom ľudovom odeve

Nadišlo obdobie v roku, kedy sa naši predkovia pomaly pripravovali na zimu. To, čo si na jar zasadili, bolo na jeseň dávno starostlivo uložené v sýpkach a pivniciach. Zrno zožaté a pomleté na múku, seno pre dobytok nasušené, zemiaky vykopané, kapusta naložená, zelenina uskladnená, hríby nazbierané. Ovocie zavarené do kompótov, chutných lekvárov alebo vypálené na niečo, čo rozveselí alebo v zime zohreje.

Práce už bolo pomenej, keďže sa vonku začínalo skôr stmievať. Dlhé večery si krátili činnosťami - tkaním kobercov, šitím oblečenia, vyšívaním obrazov, spracovaním vlny a kožiek, drápaním peria, výrobou opálok a košíkov z prútia, píšťaliek, nábytku, hračiek, prípadne poľnohospodárskych nástrojov z dreva a mnoho ďalších. Čas si preto spríjemňovali rozprávaním vymyslených rozprávok alebo rôznych príhod, príbehov zábavných, tragických alebo podľa skutočných udalostí, ktoré sa tradovali ústnym podaním aj niekoľko generácií. Témou boli zážitky z druhého sveta, strašné udalosti života, ale hovorilo sa aj o „straškoch“, bosorkách a iných poverách. Niekedy neslýchaná a neuveriteľná poverčivosť však udržiavala ľudí v bázni Božej a v spokojnosti so životom. Na tieto rozprávania sa tešili nielen mladí, ale aj starí.

Ja osobne rada spomínam na príbehy, ktoré mi rozprávali prababka Anna Šimová, rod. Kandráčová, keď som chodievala ako malá k nim do Mušinky. Okrem toho, že vedeli neskutočne veľa ľudových piesní, ktoré mi aj rada spievali, najradšej som mala prababkine rozprávania. Mala som niekoľko obľúbených, ktoré som vždy chcela počuť znova a znova, aj keď som ich počula stokrát. Vždy mi ich ochotne znova prerozprávali a popri tom mi ešte stihli poskladať mačku s uškami z látkovej „chustečki abo bochustki.“ Obdivovala som ich za to, že všetky príbehy vedeli naspamäť, nikdy ich nečítali. Rada som mala príbeh o dievčatku, ktoré malo krásne nové silonové šatičky, ale keď sa hralo pri piecke, vypadnutý uhlík spadol rovno na ne. Šaty sa od uhlíka chytili a dievčatko uhorelo. Dnes, keď som už dospelá, uvedomujem si, aká je škoda, že si príbehy už nepamätám v celej podobe, poznám len ich obsah. Pravdou je, že väčšina príbehov skončila tragicky. Ani neviem, prečo sa mi práve takéto páčili. Snáď na mňa zapôsobilo prababkino precítenie príbehu, intonácia hlasu, jednoduchosť samotného príbehu alebo ponaučenia. Napríklad to, že sa nemám hrať blízko ohňa.

O to vzácnejšie si treba vážiť zberateľskú prácu Jána Lazoríka, ktorý „rosprafki a pripovitki“ akéhokoľvek obsahu zapisoval. Je prínosné, ak si môžete rozprávania vlastných predkov prečítať a mnoho sa prostredníctvom toho o nich dozvedieť. Preto Vám v tomto čísle ako pripomienku na dlhé zimné večery prinášame niekoľko krátkych príbehov.

(Všetky tri rozprávania sú od Jurka Dobroviča z Krivian, z knihy *Rosprafki a pripovitki.*)

Horucu poľifku zo źimnima haluškami chladzic – to bars dobra vec

Išol raz jeden Miźo ohľedac službu. Pita śe f peršim dome: A s čim vi chladzice poľifku? Ta mi zo źimnu vodu. Ta vi zo źimnu vodu? Oj ta idzem s Panom Bohom daľej. Indzej zaś: Ta mi misku z horucu poľifku viložime na śnich. Oj, ta i tu bi som bul ľem o vodze, idzem daľej. Naostatek u jedneho gazdi gazdiňa hvari: Ta mi do horucej poľifki dame źimnich haluškoch, a mame i poľifku ochladzenu i haluški zohrate... Oj, hvari Miźo, tu ostaňem, bo tu i mudre ľudze i dobre śe najim...

Ženy po večeroch vyšívali aj takéto obrazy:

Tradičná vyšívaná plátenná nástenka do kuchyne s popisom. Foto: Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

Buch ma na šicko pamec

Pambuch roskazal śmertke, žebi išla po matku ot šidzem dzecoch. Śmertka śe vracila ňemohla taku ukrutnosc zrobic. A Pambuch – ja ci roskazujem – ic, a matku veś! Ona ňe! Pambuch – ta ic tam a tam do mora a zo sameho spotku viber a priňiś taki a taki kaminek! Priňesla. A teraz ho rostluč! Rostlukla. S kaminka śe vikuľal drobni chrobaček. A Pambuch – vidziš, ja znal i o tim chrobačkovi a staral som śe oňho... Ic, a totu matku veś...

Kraľ a kameňar

Išol kraľ za drahu a prišol ku človekovi, co kameňe tluk. Pital śe ho – keľo na dzeň zarobi. Tri grajcare. Človeče, jak ti s teho možeš vižic, hvari kraľ. Ta – jeden grajcar vracam, jeden fše požičujem a z jedneho žijem, otpovedzel kameňar. Kraľ mu na to – no jak to ti možeš i z rodzinu z jedneho grajcara vižic, ta to je hadanka. Aľe totu hadanku, hvari kraľ, ňikemu ňeśmiš povedzec, ňiž ňeuvidziš moju hlavu. Kraľ totu hadku zahadal svojemu miňistrovi, že ked ju ňeuhadňe, z miňisterstva idze dolu! Miňister śe zľeknul, ňe, ta zebral svojich najmudrešich adjuntoch a pošol do śveta, kto bi mu totu hatku viśveľil, co je: Jeden grajcar vracam, jeden požičujem a z jedneho žijem. Išol, išol, aš prišol ku temu kameňarovi. A kameňar hvari – ja totu hatku znam, aľe ňeśmim ju povedzec, ňiž ňeuvidzim kraľovu hlavu. Miňistrovi hňet šiplo do hlavi, ta chitro vibral s pugiľara dukat, co na ňim bula kraľova hlava a dal ju kameňarovi. No a kameňar uš teraz mohol povedzec – ta – jeden grajcar vracam z vdzečnosci ocovi, druhi požičujem dzecom, žebi tag isto mňe potom vraciľi, a s treceho žijeme do vuľi Boskej...A toten kraľ, co pomedzi chudobni ľut chodzil, bul Maťaš-kraľ...

Mgr. Silvia Radačovská

„DAKEDY...

každý kraj bol inší obyčaj, inšia myseľ i výmysel, inšia chyžka v nej variška, inšia tieseň, inšia pieseň, rečovanie i obliekanie, nosenie sa...“(Ján Lazorík)

Našťastie, týždenník Slovenka sa v rámci projektu Slovenský deň kroja, ktorého hlavnou myšlienkou je priblíženie ľudového umenia mladej generácií a prinášanie krás slovenských krojov, snaží o zachovanie tejto **rozmanitosti** a prebúdza v nás schopnosť **obdivu** a **úcty.**

Natáčanie k projektu Slovenský deň kroja 14. júl 2020

Tento rok prišli za nami

Počas leta v rámci tohto projektu navštívili 35 obcí a regiónov z celého Slovenska, ktoré spája láska k folklóru. A my sme predsa nemohli chýbať! Preto sa 14. júla v prostredí nášho amfiteátra točila dokrútka, ktorú sme si mohli aj napriek prísnejším opatreniam pozrieť v rámci 3. ročníka SLOVENSKÉHO DŇA KROJA na Donovaloch 13. septembra. Predviedli sme nielen krásu našich krojov, ale aj ľubozvučnosť nášho nárečia krátkou ukážkou zo scénky **„Spitovini“.** A verte mi, keď sa stretnú dvaja gazdovia, ktorí sa nechcú vzdať svojho majetku, je sa na čo pozerať. No nad každým lakomstvom a pýchou zvíťazí nakoniec láska, ktorá bola hlavnou témou programu. Organizátori si pripomenuli aj 200. výročie narodenia Andreja Sládkoviča veršami v podaní herca Juraja Sarvaša. Na pódiu sa vystriedalo niekoľko folklórnych súborov a interpretov so zábermi z miesta, v ktorom sú doma.

Nebolo dvoch dedín jednakého nosenia. Ináč sa nosilo v nedeľu a ináč „na každi dzeň“. Ináč sa obliekalo v zime, v lete, ináč do poľa, na svadbu, na jarmok, ináč k hudákom.... Ženy a najmä dievky sa často v jednom dni i tri–štyri razy prebliekali! Túto pestrosť sme mohli vidieť aj na 3. ročníku Slovenského dňa kroja na Donovaloch, ktorý odvysielali 11. októbra na obrazovkách RTVS.

A láske sa nedarilo iba v prostredí krásnych hôr na Donovaloch!

NOV(IN)KY

Kec ce budu čepic ta kukaj poza pec, žebi še narodzil sami perši chlopec.....

15. augusta sme vyprevadili členov našej Folklórnej skupiny Jána Lazoríka Stana a Nikolu Bujňákových do stavu manželského. Sme radi, že sme mohli byť pri tom a srdečne blahoželáme!

Dal nam Panbuch holeho, skladajme še na neho...

Dôvodov na radosť máme viacero. Naše rady sa totiž rozšírili o dvoch nových členov—Kristínku Lazoríkovú a Jána Karabáša. Vitajte! Tešíme sa na vás!

A teraz tú moju!

Lásku k folklóru sa snažili prebudiť členovia našej Fsk v škole tanca u účastníkov Letnej školy 13. augusta na našom amfiteátri. Veríme, že sme tým získali ďalších budúcich členov. Ďakujeme! Robiť malé veci s veľkou láskou je naozaj dôležité.

OKARANI ŠARIŠAN

„Ritendo verum dicere: Ja zo šmichom pravdu povim!“ (Ján Lazorík—Naša stara dzedzina)

Natáčanie k projektu Slovenský deň kroja 14. júl 2020

Pri príležitosti nedožitej storočnice Jána Lazoríka sa 28. augusta 2020 konal **Hornotoryský folklórny festival Jána Lazoríka**. Tradične sme začali spomienkou pri hrobe, kde odzneli obľúbené piesne Jána Lazoríka a pokračovali sme programom na amfiteátri v podaní súborov Kesaj Tchave, Ďusi Band z Prešova a ĽH v podaní Filipa Žigu. Nasledoval folklórny súbor Šarišan a po ňom pásmo **„Svet podľa Jána Lazoríka...** Vystupovali súbory Ponitran, Pridáň, Vrchovina, Vierka Horňáková, ĽH Filipa Žigu, Matej a Diana Matia, Patrik Seliga a Alexandra Ťasková, SpSK Studenočka, Ivana Brilová a DFSK Jána Lazoríka. Programom sprevádzal Michal Smetanka a na príprave programu sa podieľal Peter Kováč. Človek nám možno neznámy, no Krivany a hlavne osobnosť Jána Lazoríka, ako sám tvrdí, výrazne ovplyvnila jeho hodnotový a pracovný život.

Sami popaterce

Ešte ako študent etnológie a folkloristiky som pri každej návšteve kraja Hornej Torysy nemohol obísť obec Krivany. Odtlačok celoživotnej práce Jána Lazoríka a jeho životných hodnôt je v Krivanoch skoro na každom kroku. Preto sa pre mňa časom Krivany stali takým osobným pútnickým miestom. Keď som sa začal venovať výskumu bačovstva a pastierstva v Levočských vrchoch a pravidelne som čerpal z jeho kníh a výskumných materiálov, tento môj vzťah sa ešte viac umocnil. Pri pohľade na kriviansky amfiteáter, zachránené pamiatky tradičnej ľudovej kultúry Krivian a Hornej Torysy, či na Lazoríkov rukopis vedľa starých fotografií, naberám **inšpiráciu** do ďalšej práce. Stal sa pre mňa **vzorom** poctivej etnografickej práce a symbolom nádeje na **návrat prirodzenosti** a **rozmanitosti** do súčasnej spoločnosti. Preto bolo pre mňa cťou podieľať sa na príprave a réžii programu venovaného osobnosti Jána Lazoríka a verím, že to isté platí aj pre všetkých účinkujúcich, ktorí pri uchovávaní tradičnej kultúry čerpajú z diela pána Lazoríka. Večerný program niesol názov „Švet podľa Lazorika“. Jak bi taki švet vipatral? **Človek bi bul jak otlaček rozmaňitej prirodi, žebi mal všadzi co inšo obdzivovac, vidzec a ucscic.**

Verim, že ujko Lazorik budu mac na druhim švece preňezmirnu radosc, ket še budzeme snažic žic s uctu k rozmaňitosci a k prirodze. Tak jak sami hvareľi.. **Peter Kováč**

Myslím si, že v každej scénke, ktorú sme doteraz odohrali a v každej odspievanej piesni sa spája fígeľ a pravda, radosti a ťažkosti života - vlastne život sám. Nemyslíte?

Mgr. Katarína Ščisláková

Miniseriál: OSOBNOSŤ KRIVIAN

Jolana Cirbusová, jej život a volanie k povolaniu spisovateľky

Niektorí o nej vieme, že sa narodila v Krivanoch a bola spisovateľkou. Ale vieme, aké obrovské odhodlanie pre vec sa skrývalo v tejto utiahnutej žene, aj napriek nehostinným spoločenským pomerom, nepriaznivým životným situáciám a rečovej bariére? Koľko krívd znášala pre svoju spisovateľskú činnosť a národné uvedomenie, to len asi málokto tuší. Dňom 9.11. si pripomíname 80. výročie jej úmrtia. Zdá sa nám preto vhodné venovať jej osobnostnému profilu a literárnej tvorbe pár riadkov. Pri takejto udalosti Vám chceme predstaviť „miniseriál", v ktorom si o nej môžete prečítať aj to, čo ste sa ešte nedozvedeli.

Jolana Cirbusová (*15. 5. 1884 Krivany – +9.11.1940 Sabinov) sa narodila ako štvrté dieťa z deviatich detí v rodine chudobného učiteľa a kantora Andreja Cirbusa. O svojom otcovi sa Jolana vo vlastnom životopise s názvom „Môj život" vyjadruje ako o tichom, skromnom, dobrom a svedomitom človeku. Obdivovala na ňom krásny a mocný hlas, ktorý sa rozliehal ďaleko, keď spieval s citom v kostole. Matku, Máriu Árvayovú, opisuje ako energickú a prudkú s panovačnou povahou, ktorá veľmi rada čítala, a čo prečítala, rada prerozprávala deťom, hoci nie dôveryhodne.

Jolana sama seba charakterizovala ako nepoddajnú a tvrdohlavú, za čo ju rodičia často karhali a snažili sa ju to odnaučiť. Podľa nej tieto vlastnosti jej pomohli udržať sa v nepriaznivých životných situáciách, ktoré ju sformovali, aby sa mohla stať spisovateľkou.

S rodičmi bývala v budove kantorne pri kostole. V detstve mala rada zvieratá. S mladšími súrodencami sa radi hrávali rôzne hry, ale ich najobľúbenejšou zábavou bolo vžiť sa do rozličných udalostí a zahrať si ich, či už tie, ktoré sa stali v dedine, či udalosti zo sveta, o ktorých im otec čítal z novín. Počas hier si vyrábali hračky z hliny, kartónu, dreva a látok. Jolana nemala rada bábiky pre ich neživotnosť a neobľúbila si ani iné hračky, naopak, uprednostňovala prechádzky po poliach a po kostolnom dvore, aby mohla rozmýšľať a vymýšľať príbehy, ktoré rada rozprávala súrodencom aj napriek tomu, že ju veľa ráz nepočúvali. Keď už bola staršia, nerada sa učila školským povinnostiam, pričom učenie jej nerobilo problém, ale zato rada čítala. Čítala všetko, čo jej prišlo pod ruku, knihy akéhokoľvek obsahu, časopisy. Hoci aj zahodený papier.

Vzdelanie Jolany bolo na chudobnú rodinu tradičné. Otec si všimol jej bystrosť a začal ju učiť ešte pred nástupom do školy čítať, písať, počítať. Prvé dve triedy ľudovej školy navštevovala v Krivanoch, ďalšie dve triedy v Sabinove, pretože bývala u starej mamy. Neskôr navštevovala meštiansku školu kláštora anglických panien Sancta Maria v Prešove.

Vyučovanie mníšok malo na ňu blahodarný účinok. Rodičia z nej chceli učiteľku, hlavne matka, lebo vraj Jolana nebola vhodná na vydaj s mužom, ktorý by bol primeraný k dcére chudobného učiteľa. Z tohto stanoviska však Jolana nebola šťastná, ale napriek tomu odišla študovať do Štátneho učiteľského ústavu v Prešove. V škole musela znášať výsmech a urážlivé sekírovanie profesora hudby, keďže nemala nadanie na hudbu a aj hranie na hudobné nástroje jej robilo problémy. Neprimerané šikanovanie profesora u Jolany spôsobilo vzburu a odpor voči učiteľskému povolaniu. Znenávidela ústav a chcela z neho odísť, preto tajne napísala rodičom list, pretože v škole korešpondenciu kontrolovali, že keď ju nezoberú domov, tak skoncuje so životom. Pre tento konflikt z ústavu nakoniec odišla, čo rodičia nebrali na ľahkú váhu. Jolana sa musela rozhodnúť medzi sobášom a zamestnaním, ktoré jej zabezpečí budúcnosť.

Rozmýšľala nad vydajom, ale mužom sa páčila len vtedy, keď sa im predstavila ako priemerné dievča, ale hneď ako im predstavila svoju „zvláštnu osobnosť", odstrašila ich od seba. Prvým zamestnaním bola úloha kostolníčky a zvonárky, keďže v dedine mali už starého kostolníka. Medzitým začala tvoriť svoje literárne pokusy, ktoré ešte neboli vyzreté a hodné zverejnenia. Mala vtedy 19 rokov. Veľa čítala, ale nie veľké a významné diela. Potrebovala však vyzrieť nielen písaním a životnými skúsenosťami, ale aj ľudsky.

Neskôr odchádza do Vyšného Svidníka za sestrou Annou, ktorá bola učiteľkou, aby jej pomohla so zariaďovaním domácnosti. Sestru s manželom, tiež učiteľom, preložili do Satmárskej stolice (župa v Uhorsku, rumunsko-maďarské pohraničie), po štyroch mesiacoch ich preložili do Csíkszentdomonkosu (obec v Rumunsku), kde opäť išla s nimi.

Rodinu Cirbusových postihli nepriaznivé časy. Otec v decembri 1908 zomrel. Matka bola nútená presťahovať sa s deťmi, ktoré boli ešte školopovinné, do Prešova, ale pre hmotnú núdzu sa po troch rokoch vracajú späť do Sabinova. Sestra Anna ovdovela. Medzičasom vypukla svetová vojna. Bratov povolali do vojny. Jolana sa vrátila do Sabinova, aby zastúpila v obchode sestru Margitu, ktorá ochorela na tuberkulózu. So sestrou Elenou viedli obchod a táto práca sa jej zapáčila, keďže mohla pritom uvažovať a tvoriť.

Autorka inak spomína na obyvateľov malomesta. Sabinovčania ju neboli ochotní prijať medzi seba, a to len preto, že sa chcela vyzdvihnúť nad nich. Robili si posmech z toho, že sa chcela stať spisovateľkou, ale dosiaľ sa jej to nedarilo. Utiahla sa preto do seba, ale nebála sa samoty, lebo ako sama spomína, mala o čom premýšľať. O svojom písaní. Ich správanie voči jej osobe sa nezmenilo ani vtedy, keď jej v roku 1929 vychádza román *Cez zatvorenú hranicu*. Výsmech začala inteligencia. Jej úspech uznávali ťažko a podrývali jej status slovenskej spisovateľky. V kníhkupectve sa predal len jeden výtlačok jej románu, a to si ho kúpil človek z vidieka.

„Písala som, lebo ma popudzovala k tomu vnútorná sila a ja som sa jej podrobila bez rozmýšľania a uvažovania. Neprišlo mi na um brať to vážne ako povolanie a životný cieľ."

Jolana Cirbusová (úryvok zo životopisu)

V roku 1918 dochádza k rozpadu Rakúsko-Uhorska, čo viedlo k národnému prevratu a k autonómii Slovenska. Jolana stále rozprávala a písala po maďarsky, doma trocha po slovensky alebo šarišským dialektom, spisovnú slovenčinu dovtedy nepoznala, ale aj napriek tomu začínala si uvedomovať slovenské cítenie a prevrat privítala s potešením. Národné uvedomenie bolo spúšťačom jej tvorby v podobe, akej ju poznáme dnes. Odhodlane sa začala učiť slovenskú reč a súčasne aj písať. Išlo jej to ťažko, keďže svoje vyjadrovanie ešte nevidela napísané v slovenčine. V slovenčine písala z akejsi predtuchy. Svoje prvotné práce si nechávala prekladať, aby zistila, aký je jej štýl písania v tomto jazyku.

V roku 1921 jej diagnostikovali tuberkulózu, len dva roky po smrti sestry na túto chorobu. Rok ju liečil riaditeľ prešovskej nemocnice, potom prerušila liečenie. Nechodila do spoločnosti. Nikdy sa nevydala. Žila jednoducho a utiahnuto. Neskôr na túto chorobu zomiera.

Mgr. Mária Kromková

ZO ŽIVOTA NAŠEJ ŠKOLY

V auguste počas letných prázdnin bolo v našej škole veselo. Organizovali sme pre žiakov rozvojový projekt Letnej školy. Deti sa do školy tentoraz naozaj tešili. Snažili sme sa vzdelávať netradične, aby pobyt v letnej škole bol pre deti aj veľkým dobrodružstvom. Žiaci pracovali počas celého týždňa v zmiešaných vekových skupinách. Program bol prioritne zameraný na rozvoj čitateľských zručnosti, výchovu k zdravému životnému štýlu a regionálnu výchovu.

Našou ambíciou bolo, aby deti poznali v prvom rade históriu i súčasnosť rodnej obce, ale aj svoj región. U detí sme sa snažili rozvíjať etické myslenie a konania cez aktívny prístup k dobrovoľníckym činnostiam v prospech obce. Rozvojový projekt Letnej školy finančne podporilo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR sumou 1300 eur. Poďakovanie patrí všetkým, ktorí svojou prácou a energiou pomohli akýmkoľvek spôsobom pri organizovaní letnej školy - pani učiteľkám, vychovávateľke ŠKD i pedagogickým asistentkám, nášmu zriaďovateľovi, zamestnankyniam školskej jedálne, občianskemu združeniu ZRPŠ Krivany, o.z., všetkým organizáciám obce a dobrovoľníkom z radov študentov vysokých škôl. Spätná väzba bola mimoriadne pozitívna.

Člnkovanie na Sigorde počas Letnej školy 2020

Deti zdokumentovali na záver dobré skutky v prospech druhého človeka, svoje zážitky i osvojené poznatky z letnej školy na chodníku „dobrých skutkov" a školskej nástenke. Želám si, aby sa imaginárny chodník dobrých skutkov v ich živote iba predlžoval.

Dvere školskej knižnice skrášlené originálnymi názvami

Nový školský rok 2020/2021 sa začal 2. septembra 2020. Neštandardne a menej slávnostne, za zvýšených protiepidemiologických opatrení a s rúškami na tvárach, napriek tomu, že na školskom semafore svietila zelená. Z dôvodu preventívnych a protiepidemiologických opatrení sa neorganizovalo hromadné otvorenie školského roku na chodbe školy. Žiakov i rodičov našich 14 prváčikov sme privítali v triedach prostredníctvom školského rozhlasu. Prváčikov „pasoval" za školákov rozprávkový kráľ s bubeníkom. V tomto školskom roku povinnú školskú dochádzku v našej škole plní 186 žiakov 1. až 9. ročníka (71 žiakov 1. stupňa a 115 žiakov 2. stupňa, 6 žiakov sa vzdeláva v zahraničí). V Školskom klube detí (ŠKD) máme 28 detí. Materskú školu navštevuje 36 detí v dvoch oddeleniach - poldennej i celodennej prevádzke. V Centre voľného času (CVČ) máme 180 detí, jeho činnosť je aj naďalej prerušená. V školskej jedálni máme 274 stravníkov. Druhá vlna pandémie výrazne ovplyvnila život zamestnancov, žiakov i rodičov a opäť spôsobila zatvorenie školy i špeciálny „semaforový" režim. Pri vstupe do budovy každý deň prechádzajú deti i zamestnanci ranným filtrom. Meria sa telesná teplota a dezinfikujú ruky. Rúška sú povinné pre všetkých. Návštevy sú zakázané a komunikácia sa odsúva do dištančnej formy – na diaľku. Aj rodičovské združenie a voľby do rady školy sa uskutočnili, po prvýkrát v histórii školy, dištančne a písomnou formou.

Vlani sme získali titul „Škola priateľská k deťom". Hrdíme sa prívlastkom Zelená škola. Škole bol udelený medzinárodný certifikát v prioritnej téme Voda na obdobie september 2020 – august 2022. Získali sme ho za úspešnú realizáciu medzinárodnej metodiky „7 krokov a environmentálnej výchovy prepojenej s praktickými aktivitami školskej komunity". Veľmi sa z toho tešíme.

Hľadajme radosť v čítaní - 26. október 2020

V základnej škole implementujeme už druhý rok národný projekt Pomáhajúce profesie v edukácii detí a žiakov, ktorý nadviazal na projekt Škola otvorená všetkým (ŠOV). Prostredníctvom podpory pedagogickej asistentky a školského špeciálneho pedagóga sa snažíme zabezpečiť implementáciu princípov inkluzívneho vzdelávania, zabezpečiť rovnaký prístup ku kvalitnému vzdelávaniu všetkým, zlepšiť výsledky a kompetencie žiakov.

Naším cieľom je neustále zlepšovať aj výchovno-vzdelávacie výsledky detí v materskej škole. Od septembra realizujeme v škôlke národný projekt Pomáhajúce profesie v edukácii detí a žiakov II. Edukačnú podporu zo strany pedagogickej asistentky a školskej psychologičky v materskej škole môžu využívať nielen deti, ale aj rodičia. Tieto dva národné projekty budeme implementovať do 31. augusta 2022. Počas realizácie aktivít obidvoch národných projektov je škole refundovaná cena práce troch pedagogických a jedného odborného zamestnanca. Projekty sú financované zo zdrojov EÚ a Európskeho sociálneho fondu.

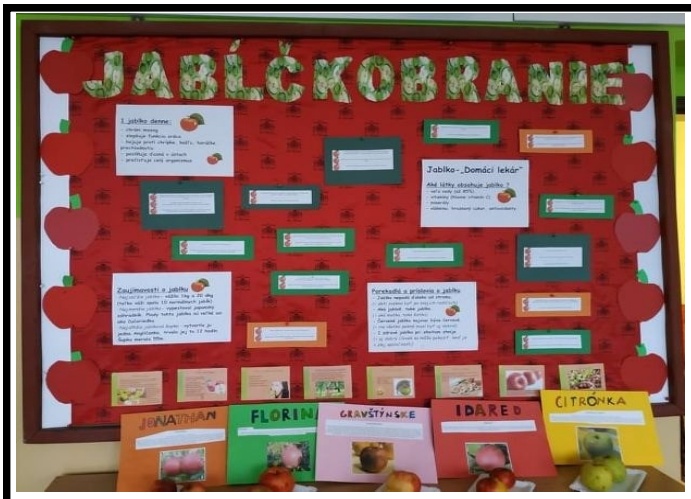

Deň jablka - 21. október 2020

Aj v tomto roku pokračujeme v projekte Slovenského futbalového zväzu Dajme spolu gól pre predškolákov i prvákov, avšak zložitá epidemiologická situácia zatiaľ neumožnila začať jesenný tréning. Žiaci nemôžu spievať na hudobnej výchove a cvičiť na telesnej a športovej výchove. Telesná výchova sa môže vyučovať iba teoreticky alebo realizovať ako pobyt vonku.

V septembri sa žiaci stihli zapojiť do projektu Do školy na bicykli. Každoročne sa zapájajú naši žiaci aj do zberu gaštanov. V tomto roku je najlepší zberač gaštanov piatak Jožko Karabaš. Aj počas tejto zložitej doby pripravujeme sa na zber papiera, starých batérií, v rámci súťaže Recykluj a vyhraj aj Sabi viečok a tetrapakov.

Koronavírus vstúpil do našich životov a ovplyvnil výrazne aj život v škole. Druhá vlna pandémie zatvorila v októbri aj našu školu, keďže sa u nás potvrdili prvé prípady ochorenia COVID-19 u zamestnancov. Prerušil sa výchovno-vzdelávací proces na 10 dní a žiakom i zamestnancom bola nariadená povinná domáca izolácia. Prerušenie vyučovania v škole v dôsledku epidemiologickej situácie viedlo k dočasnému prerušeniu vyučovania aj v triedach prvého stupňa. Prešlo sa na vyučovanie „na diaľku“. Zatvorená bola aj materská škola, školská jedáleň i ŠKD. 26. októbra 2020 sa vrátili žiaci 1. stupňa do školy. Od 10. novembra 2020 sa obnovilo prezenčné vyučovanie aj u žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v 5. až 9. ročníku. Od 16. novembra 2020 sme obnovili školské vyučovanie v malých skupinách aj pre žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia, ktorí nemali prístup k dištančnému vzdelávaniu. Vyučuje sa v 5. až 9. ročníku v skupinách po päť žiakov a učiteľ. Vyučovanie žiakov prebieha za dodržiavania protiepidemiologických opatrení a odporúčaní. Každý žiak je povinný mať v škole nasadené na tvári rúško a rodič pred nástupom dieťaťa do školy odovzdať vyhlásenie o bezinfekčnosti. Vyučovanie žiakov 2. stupňa s prerušeným výchovno-vzdelávacím procesom prebieha od 26. októbra už sedem týždňov dištančnou formou („na diaľku“). Na základe posledných pokynov žiaci 2. stupňa môžu nastúpiť do školy na prezenčné vyučovanie od 7. decembra iba s negatívnom testom na covid-19. Zatiaľ sa všetci títo žiaci učia online.

Výroba záložiek v rámci projektu Záložka do knihy spája školy

Vyrobené záložky

Napriek tomu, že škola funguje v sprísnenom a netradičnom režime, a nie všetci žiaci môžu byť v škole, podarilo sa nám zorganizovať pre deti zaujímavé akcie a podujatia. Spomeniem aspoň niektoré z nich. Mikuláš s anjelom prišiel aj tento rok do materskej školy i základnej školy a doniesol deťom mikulášske balíčky. Koľko lásky sa zmestí do krabice od topánok? Neuveriteľne veľa. Deti i zamestnanci školy sa pred Vianocami zapojili do výzvy, aby potešili niekoho, kto to vôbec nečakal – babičky a dedkov v domovoch dôchodcov. Aj tento rok deti vyrábali záložky do knihy, aby urobili radosť žiakom z partnerskej školy v Zalužiciach v rámci projektu Záložka do knihy spája školy. Žiaci sa zapojili do výtvarnej súťaže v rámci Týždňa vedy a techniky. 21. októbra mali deti 1. stupňa v škole „jabĺčkové“ vyučovanie. Celý školský deň venovali jablku, riešili „jabĺčkové“ úlohy z matematiky a slovenského jazyka, robili „jabĺčkové“ experimenty, súťažili o najkrajšie a najťažšie jabĺčko, vyrábali svoje jablčka. Poučná bola výstava starých odrôd jabĺk s popisom. Po „rozprávkovom“ chodníčku sa dostali deti do školskej knižnice, aby hľadali radosť v čítaní v rámci najzaujímavejšieho podujatia školskej knižnice 2020. Mnohé ďalšie plány nám covid-19 prekazil, avšak veríme, že iba dočasne.

Atmosféra v škole je už predvianočná. Pripomínajú to nielen sviečky na adventnom venci na chodbe školy, ale aj rozsvietený vianočný stromček na školskom pódiu a vyzdobené triedy. Avšak žijeme v turbulentnej covidovej dobe, a preto si želajme, aby sme vianočné sviatky prežili v zdraví a v láske a v novom roku 2021 sa všetci stretli v otvorenej škole - deti, zamestnanci i rodičia. Želám si, aby náš školský semafor svietil opäť na zeleno.

Aktivity počas „jabĺčkového“ dňa

Celoslovenská výtvarná súťaž Vedci—superhrdinovia dnešných

Koľko lásky sa zmestí do krabice od topánok?

PaedDr. Gabriela Pellerová

VZDELANIE AKO PRIORITA

Žiaci z rodín žijúcich v rómskej osade nemajú k dispozícii prakticky žiadny elektronický nástroj na kontakt so školou. Učitelia sa iba sporadicky môžu spoľahnúť na to, že ich žiaci majú doma nanajvýš mobil, počítač zvyčajne v rodine absentuje. Žiaci z týchto rodín často aj počas prezenčnej formy vzdelávania na vyučovacej hodine potrebujú väčšiu a osobnú podporu. Oveľa zložitejšie je pomoc poskytnúť v súčasnej zložitej situácii, ktorá je spojená s pandémiou. Potrebnú podporu rodičia v domácom prostredí deťom nevedia poskytnúť.

Obmedzená kvalita vzdelania bez možnosti spätnej väzby a kontaktu s učiteľom rómske deti ešte viac znevýhodnila oproti ich rovesníkom. Kvalitné a spravodlivé vzdelanie je v prvom rade mostom z chudoby a šancou na dôstojný život. Vyrovnať rozdiely vo vedomostiach a zručnostiach týchto žiakov dobehnúť zameškané, žiakov socializovať, ako aj správne motivovať zážitkovým a hravým učením nám pomohla LETNÁ ŠKOLA.

Letná škola 2020— cyklus A (poldenný pobyt)

Letnú školu od 10. do 14. augusta 2020 pre 40 žiakov organizovala aj Základná škola s materskou školou v Krivanoch pre dve skupiny žiakov ako poldenný i celodenný pobyt podľa záujmu a potrieb žiakov. Vzhľadom na to, že máme žiakov intaktných, žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia, žiakov z marginalizovaných rómskych komunít, ktorí sa nemohli plnohodnotne zapojiť do dištančného vzdelávania, chceli sme aj týmto žiakom v rámci poldenného pobytu poskytnúť zmysluplné využitie voľného času počas letných prázdnin spojené s výchovno-vzdelávacími aktivitami. Snažili sme sa stimulovať výchovno-vzdelávací proces formou zážitkového, hravého a tvorivého učenia. Žiaci počas dopoludňajšieho vyučovania zažili s učiteľkami a pedagogickými asistentkami veľmi rôznorodé vzdelávacie aktivity nielen v triede, ale aj v altánku, na ihrisku, v okolí školy i v prírode. Do Letnej školy sa deti naozaj tešili. V pondelok 10. augusta nastúpilo na Letnú školu 20 rómskych žiakov, v piatok ich už bolo 25. Témou Letnej školy bol: „KUK DO SVETA“. Program vyučovania kládol dôraz nielen na vedomosti, ale i na rozvoj charakteru

žiakov vo vytrvalosti, spolupráci a chuti učiť sa. Počas celej Letnej školy boli kvôli novému koronavírusu dodržané hygienické aj bezpečnostné odporúčania ministerstva školstva.

Ako vyzeral deň na Letnej škole?

Deň na Letnej škole začínal ranným kruhom, v ktorom žiaci v triednom kolektíve hovorili o tom, čo zažili. Prebrali plán predchádzajúceho aj nadchádzajúceho dňa. Nasledovali zdravé raňajky. Žiaci sa počas dňa učili štyri rôzne predmety. Na každej hodine sa učiteľky sústredili na to, aby bolo vyučovanie čo najinteraktívnejšie, zohľadňovalo vzdelávacie štandardy obsahu vyučovania i potreby jednotlivých žiakov. Počas výučby sa hrali aj rôzne didaktické a športové hry. Deň ukončili rómski žiaci obedom v školskej jedálni.

Pri organizovaní Letnej školy škola spolupracovala s komunitnými pracovníkmi obce, s obecnou rómskou hliadkou a dobrovoľníkmi z radov vysokoškolských študentov. Záver a vyhodnotenie Letnej školy bol na miestnom amfiteátri, kde sa žiaci zúčastnili interaktívneho koncertu Leto 2020. Táto premiérová Letná škola bola u rómskych žiakov veľmi obľúbená, žiaci mali výbornú dochádzku a potešujúca bola najmä ich spätná väzba. Jednoznačne môžeme tento projekt aj s odstupom času hodnotiť mimoriadne pozitívne.

Aktivity v školskom altánku

Situácia detí zo sociálne znevýhodneného prostredia je dnes veľmi rôznorodá. Veľké množstvo týchto detí žije v generačnej chudobe, ktorá je príčinou mnohých prekážok na ich ceste k vzdelaniu. Vypuknutie pandémie tieto problémy len zvýraznilo.

Záverečný interaktívny koncert na miestnom amfiteátri

Milan Ištvan

HOLUBÁRI BILANCUJÚ

V jeseni nastáva čas, kedy sa vyhodnocuje preteková sezóna. Holuby majú až do marca oddych. No teraz je čas veľkého preperovania, preliečovania. Napokon zima prináša čas výstav a naberanie síl do novej pretekovej sezóny.

Začiatok sezóny 2020 bol poznačený vírusom COVID-19, a tak sa sezóna otvorila o niečo neskôr. Odštartovali sme pretekmi po Slovensku a po otvorení hraníc sme pokračovali smerom na severozápad – do Poľska.

Absolvovali sme aj tri zaujímavé preteky vo vzdialenostiach 720 – 760 km z Nemecka.

Celkovo „odleteli“ členovia oblastného združenia Sabinov 16 pretekov so starými holubmi a 6 pretekov s mladými holubmi.

Klietky s holubmi na parkovisku

Dodávka naložená holubmi

V ***súťaži o majstra klubu holubárov Lipany*** (25 členov) bolo umiestnenie víťazov nasledovné:

1. **miesto** – Ištvan Milan + Miloš (Krivany);
2. miesto – Ščislák Václav + Jozef (Krivany);
3. miesto – Stolarik Pavol (Lipany).

Takže Krivianci znovu na špici.

V rámci oblastnej súťaže holubárov združenia Sabinov sa Ištvanovci umiestnili na 2. mieste so stratou len 71 bodov na premožiteľov Vincenta a Patrika Drusovcov z Brezovičky.
O víťazovi rozhodol až posledný dramatický pretek z Nemecka. Ščisláikovci obsadili 12. miesto.

V oblastnom združení Sabinov súťažilo tento rok 100 členov. Podarilo sa nám vyhrať pretek z Nemecka (720 km), v ktorom náš holub 778/17 (t.j. číslo/rok narodenia holuba – pozn. redakcie) pri priemernej rýchlosti 1286 m za minútu (tzn. 77 km za hodinu), vyhral spomedzi 305 nasadených holubov.

Holub 616/17 vyhral dvakrát 2. cenu v oblasti Sabinov a s jedenástimi cenami sa stal najvýkonnejším holubom v oblasti Sabinov. Za rok nalietal 4147 km v percentách, čo znamená, že doletel do cieľa v prvej pätine (20%) holubov. V januári 2021 bude reprezentovať oblasť Sabinov na celoštátnej výstave poštových holubov v Trenčíne.

Počas tohtoročných letných prázdnin som sa zúčastnil výstavky na miestnom ihrisku za účasti detí z Letnej školy. Bol som veľmi prekvapený, s akým záujmom si deti holuby prezerali, a aké zvedavé otázky kládli.

Najväčšiu radosť mali deti zo spoločného vypustenia holubov na ihrisku. Veľmi rád si to s nimi zopakujem aj na budúci rok.

Je dôležité snažiť sa vzbudiť záujem o holubársky koníček u mladých ľudí na Slovensku. Jedine tak zabránime zániku tejto krásnej záľuby.

...Bol som veľmi prekvapený, s akým záujmom si deti holuby prezerali a aké zvedavé otázky kládli...

Úspešný chovateľ Milan Ištvan odpovedá na zvedavé otázky detí

Bc. Jozef Ištvan

FUTBAL V KRIVANOCH

Sumarizácia jesennej časti sezóny 2020/2021

„A“ mužstvo za jesennú časť sezóny odohralo 7 duelov z plánovaných ´deviatich, keďže 2 zápasy neodohrali pre zhoršujúcu sa situáciu so šírením ochorenia Covid-19. Plánované dva zápasy by sa tak mali dohrať až v jarnej časti sezóny 2020/2021.

Krivianske „A“ mužstvo zvíťazilo v rámci jesennej časti súťaže v troch zápasoch, ďalšie tri remizovalo a v jednom prehralo. Sezónu začali remízou na ihrisku ŠK Odeva Lipany „B“, kde sa zrodil stav 1:1. Následne v druhom kole remizovali aj na pôde ŠK Svinia 4:4. V treťom kole privítali na domácom ihrisku FK ROMA Jarovnice, ktoré porazili 3:2 po dvoch góloch Jakuba Sontága a jednom góle Lukáša Pavlíka. Remíza sa zrodila aj vo štvrtom kole, a to na pôde FK Javorina Krásna Lúka, kde zápas skončil 3:3. V piatom kole privítali na domácom ihrisku FK Drienovskú Novú Ves, ktorú poľahky porazili 4:1 po presných zásahoch dvojgólových strelcov Lukáša Pavlíka a Jakuba Sontága. Šieste kolo prinieslo prvú prehru v sezóne, a to na ihrisku TJ Ruská Nová Ves, kde mužstvo prehralo 1:0. V siedmom kole naši futbalisti privítali na domácej pôde TJ Podhoran Poloma, ktorú porazili 3:1 po dvoch presných zásahoch kapitána Martina Gregu a jednom zásahu Jakuba Sontága. V zápase nastúpili už aj s novou posilou mužstva - Matejom Urdom, ktorý k nám prišiel na hosťovanie z FK Kamenica. Hneď v jeho prvom štarte za 1. FK Krivany si mohol pripísať aj prvý gól, no bohužiaľ mu ho rozhodca pre údajný faul neuznal.

Súčasťou hráčskeho kádra sa okrem spomínaného Mateja Urdu stal aj brankár Dárius Macko z FK FURČA Haniska a záložníci Richard Holovač z ASŽ Torysa a Michal Sedlák z TJ Družstevník Jakubovany. Mužstvo mohlo byť obohatené aj o niekoľkých krivianskych dorastencov, ktorí reprezentujú kluby v okolitých obciach. Žiaden z nich však nemal záujem o ostaršenie, a tak naďalej pokračujú v ich dorasteneckej kariére mimo Krivian. Ďalšou novinkou je renovácia futbalových šatní, pričom zrekonštruovaná bola hygienická, ako aj vykurovacia časť budovy.

Pohľad na priebežnú tabuľku 8B. LIGA DOSPELÍ OBFZ PREŠOV

P	Klub	Zápasy	Výhra	Remíza	Prehra	Skóre	Body
1	TJ Sokol Jabubová Voľa	7	5	1	1	15:8	16
2	FK Javorina Krásna Lúka	8	4	2	2	18:15	14
3	ŠK Svinia	8	4	1	3	27:16	13
4	I.FK Krivany	7	3	3	1	18:13	12
5	TJ Slanské Ruská Nová Ves	8	3	2	3	8:12	11
6	FK Drienovká Nová Ves	7	3	1	3	17:13	10
7	FK Furča Haniska	7	2	3	2	12:14	9
8	TJ Podhoran Poloma	8	3	0	5	11:23	9
9	FK Roma Jarovnice	8	1	3	4	13:17	6
10	ŠK Odeva Lipany B	8	1	2	5	11:19	5

Žiacke družstvo „U15“

Naši žiaci počas jesennej časti sezóny 2020/2021 odohrali sedem zápasov, v ktorých získali iba jeden bod, a to po remíze 0:0 s TJ Podhoran Poloma v šiestom kole 4. B ligy OBFZ Prešov.

V tabuľke sa nachádzajú na poslednom mieste so skóre 2:37. O naše dva góly sa v jesennej časti postarali Milan Brenkus a Jozef Alexander Timčo.

Momentálne máme také mladé žiacke družstvo, že by mohlo hrať skôr v kategórii U11 ako U15. Ich výkony boli za poslednú sezónu slabšie, ale každým zápasom sa zlepšovali a získavali zápasovú prax, ktorú s odstupom času istotne zužitkujú.

Za žiacke mužstvo hrajú v súčasnosti až štyria chlapci z Kamenice a traja chlapci z Oľšova, ktorí tvoria kostru tímu pre ich vyšší vek a nadobudnuté skúsenosti.

Záujem o futbal má v Krivanoch len jedenásť chalanov, čo je naozaj málo. Sú to však mladí chlapci, ktorí sa ešte len učia hrať futbal. Je preto potrebné ich povzbudiť a zaželať im veľa šťastia v ich futbalovej ére.

Priebežná tabuľka 4B. LIGA ŽIACI ObFZ PREŠOV

P	Klub	Zápasy	Výhra	Remíza	Prehra	Skóre	Body
1	FK Šarišské Dravce	7	7	0	0	36:7	21
2	TJ Podhoran Poloma	7	5	1	1	31:7	16
3	ASŽ Torysa	7	3	1	3	30:21	10
4	FK Dubovica	7	3	0	4	26:23	9
5	TJ Sokol Brezovička	6	3	0	3	11:24	9
6	FK Rožkovany	7	1	1	5	8:25	4
7	I. FK Krivany	7	0	1	6	2:37	1

Mgr. Katarína Kuchárová, PhD.

„Ecce homo?“ (Kam kráčaš, človeče?)

Na počiatku, keď Boh tvoril tento svet, zakaždým povedal: „... a bolo to dobré...“ A stvoril všetko „dobré“. Pod slovom „dobré“ rozumieme niečo nanajvýš prospešné, dômyselné, prepracované, dokonalé, čiže nič, bez čoho by mohol tento svet existovať. Na druhej strane, keď vezmeme do úvahy „tvorenie“, človeka, sú to všetko produkty, bez ktorých by táto planéta existovať dokázala.

Tým, že človek „odpojil“ svoj rozum od Božej dokonalosti (od Jeho „know- how“), uviedol svet do postupnej záhuby, povýšil svoj rozum nad Jeho rozum a vyvýšil ho na piedestál „dokonalosti“.

Tým, že chcel viac potravín, „zdokonalil“ tie Božie a začal s postrekmi, aby ich bolo viac...Tým pádom dosiahol človek opačný efekt. Máme tu viac alergií, odpadu, ľudia sa viac spoliehajú na ľudský farmakologický a farmaceutický „rozum“ než na rozum z prírody vo forme biopotravín, či liečivých rastlín. Človek stratil pokoru a bázeň voči Bohu, a tým sa vyčlenil z prirodzeného „reťazca prírody“, prestal jej rozumieť, a tým pádom začal škodiť sebe. Rozmohlo sa mnoho chorôb, zákernej rakoviny, srdcovo-cievnych ochorení i populačné choroby´. Potraviny stratili výživovú hodnotu, preto ich musíme doplňať rôznymi doplnkami výživy z lekárne za pomerne veľa peňazí.

Stratila sa úcta k zemi, úcta k chlebu. Všetko berieme ako samozrejmosť, chceme viac a viac... Odrazilo sa to všetko na životnom štýle ľudí, na ich zvykoch aj správaní sa človeka voči okoliu.

Stratila sa skromnosť, úcta aj k nebohým, čo môžeme vidieť aj na našich cintorínoch, ktoré sa podobajú na novodobé „strelnice“, či „cirkus“, alebo smetisko.

Nastúpila mamona. Predbiehame sa jeden pred druhým, kto a akú veľkú kyticu prinesie rodičom na hrob. Samozrejme, plastovú (nie takú, akú vymyslel Boh), veď tá predsa „vydrží dlhšie“.

Pravda je taká, či už sa to niekomu páči, alebo nie, že kresťan, ktorý kladie na cintorín alebo pred kríž umelé kvety, dopúšťa sa voči Bohu rúhačstva, pretože tým pádom popiera Božiu dokonalosť a dáva do popredia tú svoju. Namiesto lásky k nebohým nosí na cintorín hromadu odpadu a takto si ich chce „uctiť“.

Dušičky v minulosti

Dušičky v minulosti

Odpadové hospodárstvo je na Slovensku v katastrofálnom stave. Nepochopením a ignoráciou separácie odpadu sa hrnieme rovno do záhuby. Táto „umelohmotná móda“ z nás urobila „otrokov“ biznisu a za drahé peniaze si ničíme vlastnú Zem. Onedlho nás čakajú vianočné sviatky... Namiesto vlastnej pokory a očakávania malého Ježiška v chudobe robíme honosné Štedré večere, kupujeme drahé darčeky, umelé stromčeky i ozdoby. Boha, ktorý prichádza v chudobe, sme položili pod umelý stromček, preukazujeme Mu našu „umelú“ a „náhradnú“ lásku.

Je pochopiteľné, že sa nemôžeme vrátiť k životnému štýlu našich starých, či prastarých rodičov, ktorí plasty ešte nepoznali a všetko vedeli zužitkovať. Ale jediné, čo môžeme urobiť, je uvedomiť si, či daný produkt nevyhnutne potrebujeme, a či sa nedá nahradiť niečím iným, prípadne ho nekúpiť vôbec.
Čím ďalej, tým viac si všímam, že rodičia svoje malé deti doslova „zasypávajú“ horami hračiek, z ktorých prevažnú väčšinu tvorí plast. Je to prakticky zbytočný odpad, ktorý zaťažuje prírodu. Kupovanie množstva hračiek na druhej strane ani neprispieva k tvorivosti dieťaťa.
Ale aby som len nekritizovala, musím vyzdvihnúť prvé tzv. „lastovičky“, ktoré sa podieľajú na zlepšovaní úrovne životného prostredia. Rôzne obchodíky s prírodnou kozmetikou, či bezobalové obchody, v ktorých vám drogériu načapujú do vlastných fliaš a tovar zabalia do papiera, alebo odvážia a naplnia do sklenenej fľaše. Takýto najbližší obchodík, ktorý má názov „Odvážene“, nájdete na Floriánovej ulici v Prešove. Ďalší bezobalový obchod je v Prešove na sídlisku Sekčov.
Aj niektorí jednotlivci – amatéri sa už začínajú zaoberať ľudovou medicínou i výrobou kozmetických produktov... Začínajú pozerať tým správnym smerom, pričom podnecujú aj vlastnú tvorivosť a nadobúdajú skúsenosť s účinkami rastlín ako takých...

„Zero waste“ ako životný štýl

Podľa štatistík z roku 2018 vyprodukuje priemerný obyvateľ Slovenska vyše 400 kg odpadu ročne. Životné prostredie je zaplavené skládkami, recyklovať nestačí. Nulový odpad, čiže „zero waste“ je v súčasnom svete snom. Je dôležité, aby sme sa tejto vízii čo najviac priblížili. Ide o maximálnu minimalizáciu odpadu. Myšlienku „zero waste“ začala šíriť Američanka Bea Johnson, ktorá napísala knihu „Zero waste home“ a je preložená do viac ako 25 svetových jazykov. Rodina Bei Johnson sa dokázala zbaviť postupne 80 percent vecí v svojej domácnosti. Nezostali len pri minimalizácii hmotného majetku, ale rozhodli sa obmedziť vyprodukovaný odpad v domácnosti – ročný odpad 4-člennej rodiny sa zmestí do zaváraninového pohára. K udržiavaniu bezodpadovej domácnosti sa držia týchto 5 zásad v tomto poradí:

1. Zamietnuť - refuse - zamietnuť kupovanie všetkých zbytočností, aby nám bezdôvodne nezaberali priestor a nezaplavovali dom.
2. Zredukovať - reduce – redukovať už nakúpené veci tak, že napríklad už používané veci (oblečenie,...) dáme do second handu.
4. Zúžitkovať - reuse.
5. Zrecyklovať - recycle.
6. Skompostovať - rot.

Výroba domáceho liečivého oleja z ľubovníka

Myslím, že dôležité je zamyslieť sa nad tým, či pri bežnom nákupe potrebujeme zakaždým i gelitové vrecká, tašky na ovocie, zeleninu. Ak si to uvedomíme, naša planéta sa nám zaiste odvďačí. Znova sa k nám bude môcť vrátiť život, zeleň, zvieratá, čistejší vzduch, stromy...O tom svedčí aj prastaré príslovie Indiánov, ktorí stále konštatovali: **„Až keď sa vyrúbe posledný strom, otrávi posledná rieka, uloví posledná ryba, až vtedy pochopíme, že peniaze sa nedajú jesť.“**

Eko veniec

Irena Gernátová

Z KUCHYNE STARÝCH MÁM

Neška še uš take jednoduche kolače nepeču, ale dakedi chudobnejši bulo, še nevipekalo. Caloročne še pekľi kolače z kisnuteho cesta, to bul zaklad. Ale každi še snažil, žebi nam ľepši bulo, ta nam cetka, co služila u panoch v Prešove, pošilala nove recepti. Bars sme buli vdžečne, že mame daco sladše, to bula vzacnosc. Co ja pametam, najstarše kolače, co še pekli pred Vianocami buli medzvedze labki a mače oči. Pečivo i mešac čerstve vitrime.

MEDZVEDZE LABKI

Priprava: 15 minut.

Treba nam: 35dkg polohrubej muki, 20dkg palmarinu, 20dkg praškoveho cukru, 14dkg mletich orechoch, 1 škoricovi cuker, 1 vajičko, na špičku noža klinček, 1 vanilkovi cuker.

Šicko spolu zhneceme a dame do vimascenich formičkoch. Upečeme a obalime v praškovim a vanilkovim cukre.

MAČE OČI

Priprava: 20 minut.

Treba nam: 30dkg polohrubej muki, 15dkg palmarinu, 10dkg praškoveho cukru, 1 vajičko, ½ prašku do pečiva, 1 vanilkovi cuker.

Spolu zhneceme, rozvaľkame a vikrajame koleska. Dakedi še vikrajali s poharikom abo s formičku. V každim druhim kolesku vikrajame džurku, ja vikrajam z naparstkom. Upečeme a tak spojime dva koleska s džemom a verch posipeme s praškovim i vanilkovim cukrom.

KET SEBE POMIŠLIME ...

jake to neška pečeme na Vianoce slavnostne rezi, bohatše kolače, ta take ja vam vinšujem bohate a voňave šveta!

Mgr. Katarína Kuchárová, PhD.

Z PRÍRODNEJ LEKÁRNE

Orech kráľovský – liečivá sila kráľa našich dvorov

V minulosti sa orechy považovali za božské jedlo, jedlo kráľov. Zároveň boli symbolom plodnosti. Orech pochádza z Perzie. O jeho rozšírenie do Európy sa zaslúžil Karol Veľký. Rimania zasvätili orech bohovi Jupiterovi a volali ho „Jupiterov žaluď", lebo ho stotožňovali so žaluďom.

Liečivé účinky sa využívajú na:

*Revitalizáciu organizmu po operáciách

*Po ožarovaniach a chemoterapii pri nádorových ochoreniach

*Celkové posilnenie obranyschopnosti a imunity organizmu

*Likvidáciu parazitov, plesní, baktérií, vírusov

*Detox organizmu

*Liečbu kĺbov, zápalov

*Likvidácia streptokokov a stafylokokov

*Proti zápche

*Pri farbení vlasov

Svojou výživovou hodnotou v pokoji prevyšujú aj hovädzie mäso, čo dnes využívajú najmä vegetariáni.

Kvitne od apríla do mája, zbiera sa list, oplodie, nedozreté plody a dozreté plody.

V polovici júna sa zbierajú zelené tobolky ešte pred dozretím. Zrelé plody začínajú padať v septembri, kedy ich musíme poriadne usušiť, aby ich nenapadla pleseň.

V ľudovom liečiteľstve sa orech využíva vo forme čajov a tinktúr. Pôsobí protizápalovo a antibakteriálne. Čaje sú neobyčajne účinné pri čistení organizmu od baktérií, parazitov, vírusov a plesní.

Vedeli ste, že teplé obklady zo sparených listov sa prikladajú na hnisajúce poranenia a vredy?

Obklady vyťahujú hnis. Macerát z listov sa používa ako prísada do kúpeľa a je účinný pri rachitických chorobách a hnisaní nechtov.

Silný odvar z listov pomáha pri uhrovitosti pokožky, odstraňuje nadmerné potenie nôh, likviduje hnisavé vyrážky a bielotok. Výplachy je vhodné robiť aj pri zápale ústnej sliznice, pri chorobách hrdla, ďasien, hrtana. Taktiež úspešne pomáha pri vypadávaní vlasov. Zápar z čerstvých listov likviduje vši.

Od svojej babky som sa dozvedela jednu zaujímavosť o orechových listoch. Keď mladé ženy v minulosti chceli dieťa odstaviť od dojčenia, obložili si prsia orechovými listami a mlieko im zhorklo, takže ho už deti nechceli piť.

Na internete existuje množstvo receptov na tinktúru, zápar, či likér.

Prajem vám príjemné liečenie s naším velikánom záhrad, strání

Mgr. Katarína Kuchárová, PhD.

ČAJ Z ORECHOVÝCH ŠKRUPÍN

Orechové škrupinky sú chemicky neutrálne biologické materiály, ktoré nemajú nijaký toxický účinok na ľudské telo, ani na životné prostredie. Už v dávnych dobách ľudia poznali ich užitočné vlastnosti, ktoré využívali na liečbu a prevenciu rôznych neduhov.

Liečivé účinky orechového čaju

*pomoc pri kašli a prechladnutí – lieči dlhotrvajúci, či chronický kašeľ

*protizápalové účinky

*pomáha pri prvých príznakoch chrípky a zahlienení

*upravuje hladinu cukru v krvi – pomoc pre cukrovkárov

*silný čaj – odvar z orechových škrupín pôsobí priaznivo na vredy

*pre krásne a silné vlasy

*proti vypadávaniu vlasov

*blahodarné účinky na pleť

*utlmuje chuť na fajčenie

Na orechový čaj potrebujeme:
- škrupiny z 12 vlašských orechov
- pol litra vody
- med alebo stévia

Čaj môžeme pripraviť dvomi spôsobmi:

1. spôsob: Škrupiny umyte, zalejte pol litrom studenej vody a nechajte lúhovať 12 hodín. Pred konzumáciou povarte 5 minút a dosladťe medom.
2. spôsob: Rýchlejší - stačí orechové škrupiny 30 minút variť a potom 15 minút nechať lúhovať. Ešte teplý dosladťe medom, vypite a rozlúčte sa s nepríjemným kašľom.

Cukrovka

Mnohí ľudia využívali čaj z orechových škrupín v minulosti na liečbu cukrovky, a to tak, že raz za 6 týždňov počas jedného dňa pili čaj z orechových škrupín (3 – 4 šálky). Kúru opakovali raz za 6 týždňov. Čaj zo škrupín je nielen nápomocný, ale aj prekvapujúco chutný.

Pre silné vlasy a proti šedinám

Odvar zo škrupín sa používa aj na premývanie vlasov. Dokáže vlasom vrátiť silu, zastaví sa vypadávanie vlasov a postupne vracia farbu šedivým vlasom. Užitočné je pripraviť z odvaru aj masku, ktorú necháte na vlasoch pôsobiť 20 minút.

DETSKÁ RUBRIKA

Už je tu

Štetec farebný si vzala,
ani jeden strom nevynechala.
Použila škálu pestrú,
dožičila lesu aj mestu.
Vetrík jej prišiel na pomoc,
on má v prírode veľkú moc.

Úrodu nám dožičila,
kúzelníčka je to milá.
Jeseň tá každoročná dáma,
vonku nikdy nie je sama.
Po nej príde zima biela,
krásna, ale chladná celá.

Doplňovačka: (Bez neho by nebolo chleba, vážiť si ho preto teba ....) písmeno, ktoré chýba v slove napravo napíšte do žltej "kvapky"

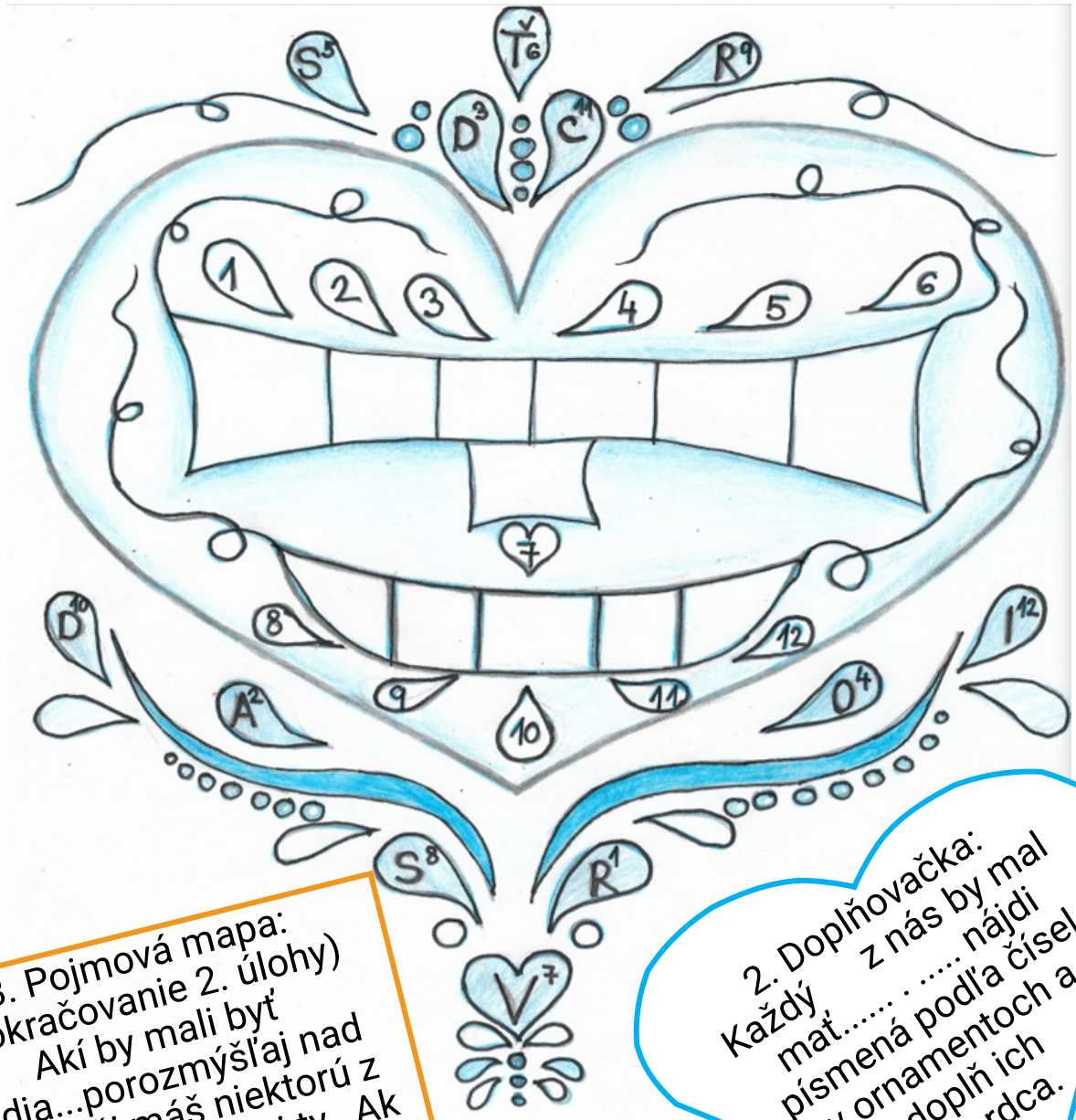

3. Pojmová mapa: (pokračovanie 2. úlohy)
Akí by mali byť ľudia...porozmýšľaj nad sebou, či máš niektorú z týchto vlastností aj ty. Ak áno, vymaľuj tie "bubliny."

2. Doplňovačka:
Každý z nás by mal mať..... . ..... nájdi písmená podľa čísel v ornamentoch a doplň ich do srdca.

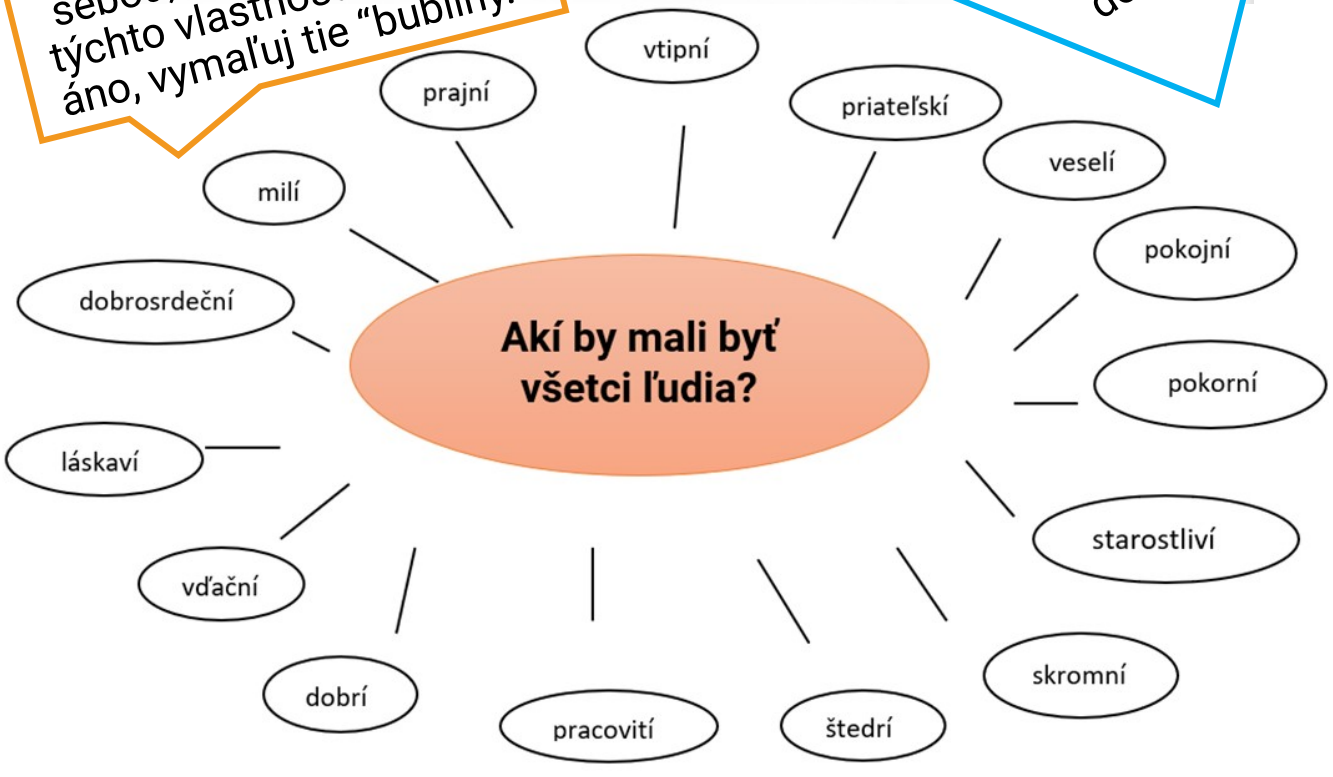

Z VLASTNEJ TVORBY

Nájdená

Poletuje mi mysľou ako v jeseni lístím,
ako byť nápomocným, pre druhých nízkym,
keď život SÁM – SEBE - SI, je mi tak blízkym.

Prijímať každý deň, len fakty holé.
Nezbierať v tej chvíli úrodu z polí!
Čakať, pokiaľ sa zlomené zhojí,
až sa klas naplní, odhodím zbrane
a kosa na kameň padne....

Lúč slnka, priateľ môj verný, príď,
ku mne si zbehni a ťahaj ma na stráne!
Musím vypustiť myšlienky spútané a kráčať za tebou.
Povedať, čo ma tak dusí a nepustí,
zrniečka prepletám cez prsty, prosím o silu, kričím, odpusti.

Krok mám už ľahší, srdce pokojné,
len vyžalovať sa, skrotiť a kráčať pokorne späť domov.
Kam by som aj šla.....?
Vietor za prsty zanáša a Ty si sa skryl za kopec.
Kde si? Prosím, odpovedz!

Viem, nespúšťaš zo mňa zrak.
Len jedna vec ma trápi,
že nedívam sa srdcom , ale očami
a to mi byť ľudskou, človečou často zabráni.

Samota občas bolí, priateľ pri tebe stojí.
Tak prečo sa nám to tak často prieči?
Byť Tebou nájdená dušu mi lieči.

Anonym

Čarovné chvíle

Vianoc
Kruh lásky zasadne znova,
moc,
čo nepotrebuje slová.
Dušou precítiť chvíle požehnané,
noc,
v ktorej pokoj i svornosť vzplanie.
Pri spomienkach na detstvo mrazí,
naše
večerné, krásne, tajuplné frázy...
Na okenný rám zletí malá vločka,
kto
v zázrak chvíle verí, ten sa dočká.
Tajné teplo rodinného krbu má svoje čaro
Bože, daj,
nech ho nikdy nie je málo.
Cítime vďačnosť za dar prítomnosti,
tak
naše srdcia horia v spokojnosti.
A kiežby boli aj plné skromnosti
a láskavosti.
...

Ilustrácia:
Ján Sabolík

OBČIANSKE ZDRUŽENIE

ZRPŠ KRIVANY

Kontaktujte nás...

ZRPŠ Krivany, o. z.
Krivany 1, 082 71
IČO: 52825931
Číslo registrácie: VVS/1-900-57983

Občianske združenie ZRPŠ Krivany

zrps.krivany.oz@gmail.com

Redakčná rada Krivianskeho občasníka rada privíta vaše návrhy, nápady, pripomienky a námety na adrese kriviansky.obcasnik@gmail.com alebo ich len jednoducho napíšte na papier a vhoďte do schránky ZRPŠ Krivany, o. z. umiestnenej na budove COOP Jednoty v centre obce.

Kriviansky OBČASNÍK

Redakčná rada:
Mária Kromková ml.
Ing. Ľudmila Karabášová, PhD.
Mgr. Jana Kožárová, PhD.
Jazyková úprava:
Mgr. Alena Hrabčáková
Grafická úprava:
Bc. Júlia Kromková

PF 2021

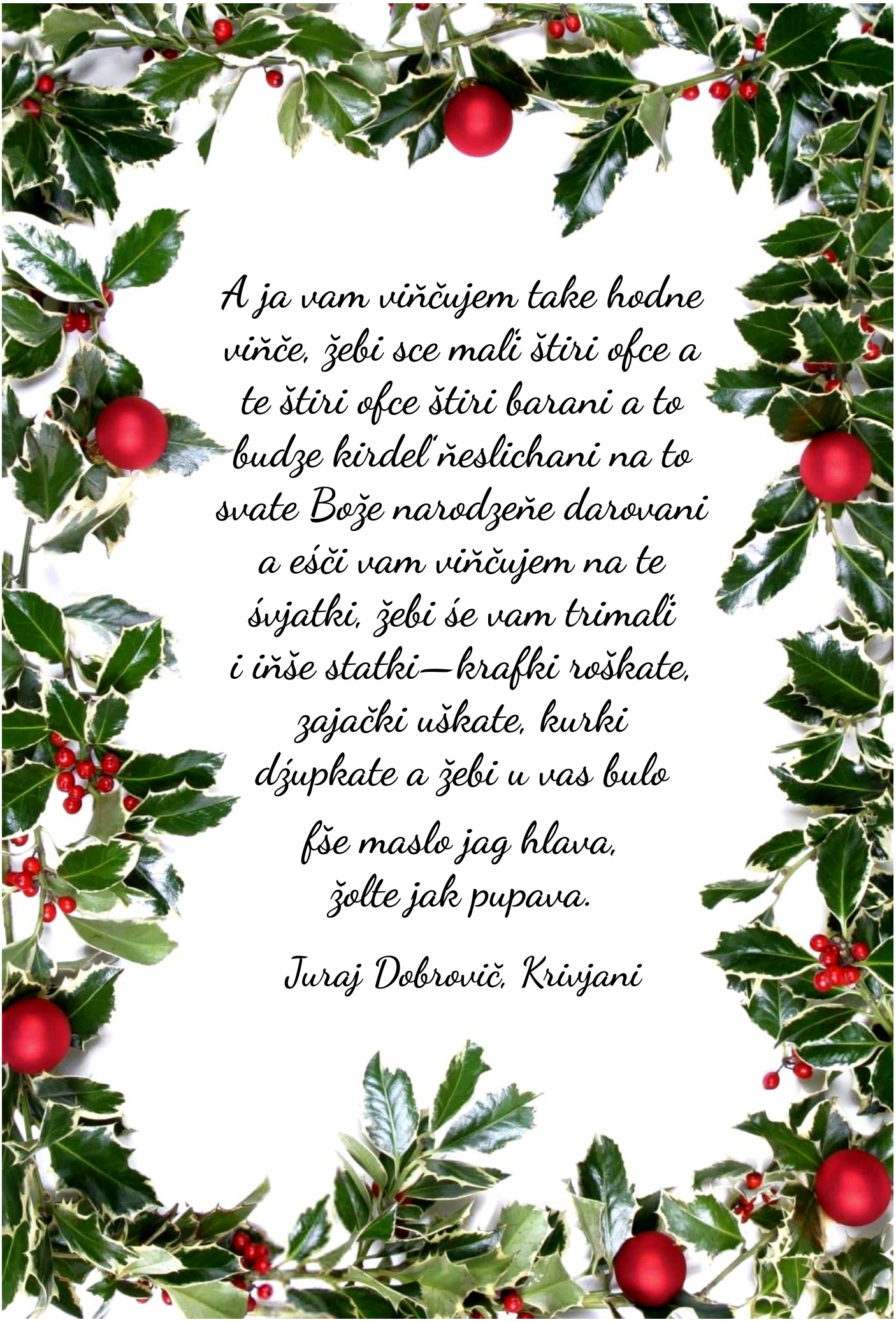

A ja vam viňčujem take hodne
viňče, žebi sce mali štiri ofce a
te štiri ofce štiri barani a to
budze kirdeľ ňeslichani na to
svate Bože narodzeňe darovani
a eśči vam viňčujem na te
švjatki, žebi śe vam trimali
i iňše statki—krafki roškate,
zajački uškate, kurki
dźupkate a žebi u vas bulo
fše maslo jag hlava,
žolte jak pupava.

Juraj Dobrovič, Krivjani